

Iskustva rada stručnih suradnika pedagoga u učeničkom domu

Celenko, Mateja

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:912929>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-28**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju
Sveučilišni studij pedagogije (dvopredmetni)

Mateja Celenko

**ISKUSTVA RADA STRUČNIH SURADNIKA
PEDAGOGA U UČENIČKOM DOMU**

Diplomski rad

Zadar, 2020.

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju
Sveučilišni diplomski studij pedagogije (dvopredmetni)

ISKUSTVA RADA STRUČNIH SURADNIKA PEDAGOGA U
UČENIČKOM DOMU

Diplomski rad

Student/ica:

Mateja Celenko

Mentor/ica:

doc. dr. sc. Daliborka Luketić

Zadar, 2020.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Mateja Celenko**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Iskustva rada stručnih suradnika pedagoga u učeničkom domu** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 17. veljače 2020.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Povijesni pregled razvoja učeničkih domova.....	2
3. Učenički domovi kao suvremene odgojno-obrazovne institucije	6
3.1. Normativno-legislativno određenje učeničkog doma.....	6
3.2. Pedagogijsko određenje učeničkog doma.....	6
3.3. Podjela učeničkih domova u svijetu i u Hrvatskoj	7
3.4. Zadaci učeničkog doma	8
3.5. Odgojna uloga doma.....	10
3.6. Domska kultura i modeli domske kulture.....	11
3.7. Nositelji odgojno-obrazovnog rada u učeničkom domu.....	13
4. Profesija pedagoga	15
4.1. Razvojni put profesije pedagoga	15
4.2. Područja rada i kompetencije pedagoga	16
4.3. Pregled dosadašnjih istraživanja.....	22
5. Metodologija istraživanja.....	24
5.1. Problem istraživanja	24
5.2. Cilj istraživanja.....	24
5.3. Zadaci	24
5.4. Metoda i instrument istraživanja	24
5.5. Ispitanici	25
5.6. Postupak i tijek istraživanja	25
5.7. Obrada podataka	26
6. Analiza i interpretacija rezultata	27
7. Ograničenja istraživanja i preporuke za daljnja istraživanja	38
8. Zaključak.....	39
9. Literatura.....	40
10. Popis tablica i slika	43
11. Prilozi.....	44
Prilog1. Protokol intervjua	44
Prilog2. Popis sugovornika	45
Prilog 3.Obavijest o istraživanju i suglasnost	46
12. Sažetak i ključne riječi/ /Summary & Key words.....	48

1. Uvod

U ovom radu, pod naslovom „Iskustva rada stručnih suradnika pedagoga u učeničkom domu“, htjelo se obratiti pozornost na rad pedagoga u domu i ukazati na dosad nedovoljnu znanstvenu istraženost različitih područja rada pedagoga. Dosadašnja istraživanja o stručnim suradnicima pedagozima usmjerena su na rad u osnovnim i srednjim školama te predškolskom obrazovanju, stoga smatramo da je ova tema vrijedna istraživanja. Cilj ovog istraživanja jest ispitati samoprocjenu uspješnosti i efikasnosti rada pedagoga u učeničkom domu te njihov doprinos ukupnoj kulturi rada.

U teorijskom djelu rada daje se kratki povijesni pregled nastanka i razvoja učeničkih domova. Domovi se uvijek javljaju uz obrazovne institucije, a kroz povijest su mijenjali svrhu, namjenu, organizaciju, dostupnost i odgojne ideale. Suvremeni učenički domovi su neposredno vezani uz srednjoškolsko obrazovanje. U njima djeluje širok spektar nastavnika-odgajatelja i stručnih suradnika, koji su uz ravnatelja nositelji odgojno-obrazovnog procesa. Kvaliteta rada institucije ovisi o kvaliteti rada svih sudionika u odgojno-obrazovnom procesu. Pedagozi u hrvatskoj školskoj praksi djeluju nešto više od pola stoljeća. Na početku su uvedeni kao pomoć ravnatelju u vođenju odgojno-obrazovnih institucija. Suvremeno shvaćanje definira pedagoga kao stručnog suradnika koji je uključen u cjelokupni život i rad odgojno-obrazovne institucije.

Drugi dio rada odnosi se na metodologiju istraživanja u kojoj se iznosi problem istraživanja, cilj i zadaci, metode, uzorak i postupak istraživanja te način obrade podataka. U trećem dijelu rada, prikazani su rezultati istraživanja i interpretacija s obzirom na istraživačka pitanja. Na kraju se iznose ograničenja i preporuke za daljina istraživanja.

2. Povijesni pregled razvoja učeničkih domova

Povijesno gledajući, pojava i razvoj učeničkih domova povezana je s razvojem školstva, osobito s ustanovama srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (Birošević, 2014). Prve ustanove za odgoj učenika javljaju se na području starog Istoka, Grčke i Rima. U starom vijeku javlja se potreba za odgojem i obrazovanjem djece bogatih slojeva društva. Domovi se otvaraju uz filozofske škole, u kojima se školuju djeca za zanimanja poput svećenika, ratnika ili državnih službenika. Učitelji i učenici žive zajedno, a školovanje traje do dvadesete godine. Kao primjer navedene vrste odgoja možemo istaknuti Spartu koja je imala tzv. odgojne zavode za dječake i djevojčice. Zavodi su imali ulogu odgajati sposobne ratnike te vrijedne i privržene majke i kućanice. Na ovaj način učenici su se odvajali od obiteljske sredine, osigurali su im se uvjeti za školovanje i smještaj, a ujedno su bili stavljeni pod određeni odgojni utjecaj (Tunjić, 2005).

Nakon urušavanja starih civilizacija i jačanja kršćanstva, Crkva preuzima dominaciju nad obrazovanjem. Unutar samostana javljaju se škole zatvorenog tipa koje služe za reprodukciju crkvenog kadra. U početku se obrazovanje u samostanima svodi na prepisivanje crkvenih knjiga i Biblije. Kasnije se otvaraju internati uz samostane koji postaju dostupni djeci iz građanskih slojeva, ali i siromaškoj iz ruralnih područja. Promjene koje se događaju u kršćanstvu zahvaćaju školstvo. Različiti crkveni redovi počinju otvarati internate za žensku i mušku djecu te na taj način dolazi do širenja obrazovanja u Europi. Polako se razvijaju srednjovjekovne države i gradovi u kojima se javlja potreba za opismenjavanjem stanovništva, osobito djece iz građanskog dijela društva. S porastom broja učenika, rasla je potreba i za njihovim smještajem te se uz škole otvaraju ustanove za smještaj učenika (Birošević, 2014).

U periodu humanizma i renesanse dolazi do razvoja znanosti. Humanistički koncept u središte stavlja vjeru u čovjeka i u osobu koja se odgaja. U ovom periodu Vittorino R. da Feltre osniva humanističku školu, odnosno internat „Dom radosti“, u kojem školuje sinove i kćeri imućnih obitelji. Kasnije u internat uključuje siromašnu djecu. Posebnost ovog internata proizlazi iz prvog objedinjenja pedagoške i socijalne funkcije (Tunjić, 2005). U Europi se, u vrijeme reformacije, osnivaju protestantske ustanove internatskog tipa. Njihov je zadatak školovanje kadrova za širenje protestantizma, a primali su isključivo djecu iz bogatih obitelji. Navedeni školski internati bili su dobro materijalno opremljeni (Tunjić, 2005). Zbog ubrzanih i različitih društvenih promjena, s vremenom se javljaju različiti vjerski i pedagoški pokreti te se ističu značajni pojedinci. U ovom

razdoblju ističu se dva pokreta koja su značajna za razvoj domova i domskog odgoja: pijetisti¹ i filantropisti². Filantropisti slijede odgojna shvaćana Jana Amosa Komenskog koji se zalagao za odgoj djece iz svih društvenih slojeva. U Halleu 1696. godine August Hermann Francke osniva školu i zavod u koje smješta siromašnu i napuštenu djecu. Krajem 17. i početkom 18. stoljeća osnivaju se viteški zavodi za plemićku djecu koja su obučavana za službu na dvoru ili više vojničke službe. Potkraj 18. stoljeća J. B. Basedow i J.J. Rousseau osnivaju odgojne zavode pod nazivom filantropine. U isto vrijeme, u Rusiji, ističe se djelovanje Ivana Ivanoviča Beckoja. Njegove ideje o odgoju utjecale su na odgoj djece u sirotištima, a njegovu viziju odgoja preuzeli su zavodi za djevojke plemićkog podrijetla. U Francuskoj, Lous M. Lepeletier predlaže osnivanje nacionalnih domova koje bi pohađala sva djeca između pete i dvanaeste godine na trošak Republike. Lepeletier smatra da domovi doprinose socijalizaciji, razvijaju radne navike i utječu na moralno ponašanje. Potkraj 18. stoljeća i početkom 19. stoljeća, odgojne zavode ili domove za siromašnu djecu osniva švicarski pedagog J. H. Pestalozzi. Pod njegovim utjecajem, u Njemačkoj, J. F. Herbart i E. Froebel osnivaju odgojne zavode. Potkraj 19. i početkom 20. stoljeća, u brojnim europskim državama dominira pokret tzv. „reformne pedagogije“ te se otvaraju učenički domovi duhu odgojnih ideala pravaca reformne pedagogije (Klapan, 1996). Kroz 20. stoljeće učenički domovi imaju različite funkcije. Naime, nakon velikih ratova iskazala se povećana potreba za smještajem djece bez roditeljske skrbi. Posljednje stoljeće bilo je burno razdoblje u razvoju učeničkih domova zbog promjena koje su se dogodile u organizaciji rada, dostupnosti i odgojnim idealima.

Domove za odgoj djece u Hrvatskoj možemo pratiti od 15. stoljeća. Ponajprije su se otvarali u sklopu sjemeništa za potrebe obrazovanja mlađeg crkvenog kadra. Progresivniji razvoj domova događa se u 19. stoljeću kada se otvaraju svjetovni domovi za siromašnu djecu i učenike polaznike stručnih škola. U tom razdoblju, u Zagrebu, osniva se Hrvatski učiteljski konvikt i Učenički dom Marije Jambrišak, dok u Rijeci Salezijanci osnivaju Omladinske domove (Rosić 2001, prema

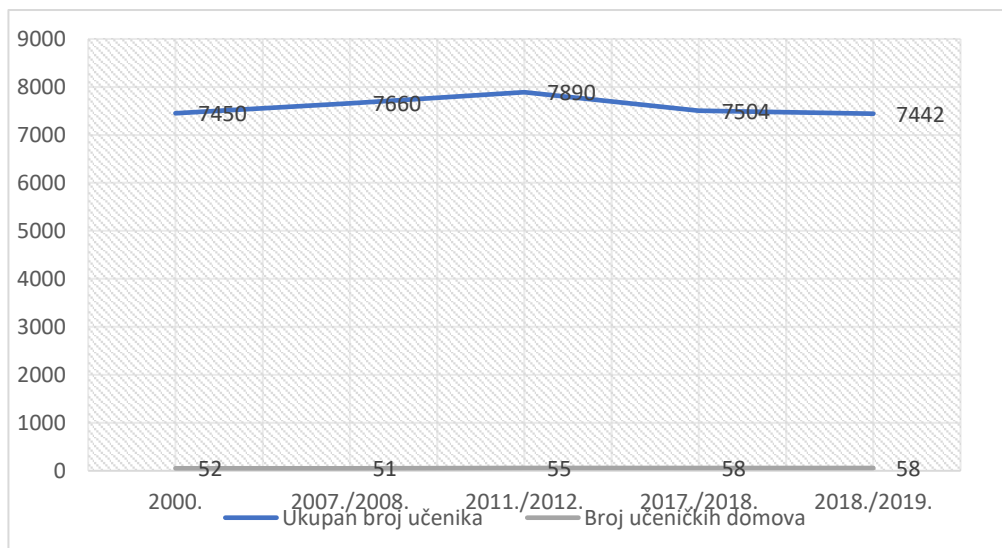
¹ *pijetizam* „pokret u njemačkom protestantizmu potkraj XVII. i na poč. XVIII. st. Ne zadovoljavajući se Lutherovim racionalizmom i naukom o opravdanju po vjeri i o Bibliji kao jedinom izvoru inspiracije, osnivač pokreta Philipp Jakob Spener (1635–1705) propovijedao je potrebu unutrašnje pobožnosti i činjenja dobrih djela. U Frankfurtu je organizirao krugove svojih privrženika, collegia pietatis, čiji su se članovi nazivali pijetistima. Napadan od ortodoksnoga luteranstva, pijetizam je u kasnijoj fazi isticao potrebu narodnoga prosvjećivanja. Utjecao je na prosvjetiteljski pokret XVIII. st. te na njemačku pedagogiju, filozofiju i književnost XIX. St“. Internet izvor (URL 1)

² *filantropizam*, „oblik prosvjetiteljstva koji se pojavio u Njemačkoj oko sredine XVIII. st. pod utjecajem J. J. Rousseaua. Odgojni postupak koji se temelji na načelima ljudske jednakosti i bratstva. – Filantropi (čovjekoljupci) žele sustavno pomagati ljudima da razviju sve svoje sposobnosti u skladu s prirodom, kako bi postigli sretan život. Bavili su se odgojem djece i prosvjećivanjem puka.“ Internet izvor (URL 2)

Stilin, 2005). U isto vrijeme otvaraju se specijalni domovi za „odgojno zapuštenu i delikventnu djecu“ (Tunjić, 2005:129). Nakon Drugog svjetskog rata raste broj djece bez obitelji i javlja se potreba za institucionalnim odgojem. Neposredno nakon završetka rata povećava se broj domova i raste broj škola. U Hrvatskoj su 1947. godine djelovala 153 učenička doma, a 1951. njihov broj je iznosio 261. S protokom vremena broj domova počeo se smanjivati, a populacija se počela mijenjati. U dio domova danas ulaze studenti koji nemaju drugu mogućnost smještaja.

Prema najnovijim podacima, u školskoj godini 2018./2019., djeluje 58 učeničkih domova na teritoriju Republike Hrvatske. U njima je smješteno 7 422 korisnika, u radu sudjeluje 384 odgajatelja i 86³ stručna suradnika. Od ukupnog broja korisnika, 90,1% pohađalo je srednjoškolsko obrazovanje, a 9,9% visoko učilište. Udio učenica bio je 60,9% prema 39,1% učenika. Od ukupnog broja zaposlenih, njih 27,2% su odgojitelji, 8,3% zdravstveno i drugo stručno osoblje, a 64,5% čini administrativno i ostalo osoblje (DZS, 2020). U odnosu na prethodne godine, prema dostupnim podacima, u školskoj godini 2011./2012., djelovalo je 55 učeničkih domova sa 7 890 korisnika. Od tog broja 80,8% pohađalo je srednje škole, a 19,2% visoka učilišta. Školske godine 2007./2008. djelovao 51 učenički dom. Od tog broja, najviše bilo mješovitih (38), zatim ženskih (9), a najmanje muških (4) domova. U domovima je stanovalo 7 660 korisnika i to 3 900 muškog i 3 760 osoba ženskog spola. Od ukupnog broja 80,5 % su polaznici srednjih škola, a 19,5 % visokih učilišta. Dok su 2000. godine, na teritoriju Hrvatske djelovala 52 učenika doma. Od tog broja domova, 32 su djelovala kao samostalne ustanove, a 20 u sklopu pojedinih škola. U njima je bilo smješteno 6 300 učenika srednjih škola ili 3,5% srednjoškolske populacije i oko 1 150 studenata (Rosić, 2001).

³ Pod pojmom stručnog osoblja DZS obuhvaća različite profesije stručnih suradnika: pedagoge, psihologe, defektologe i socijalne radnike. (DZS, 2020)

Slika 1. Prikaz ukupnog broja učeničkih domova i njihovih korisnika (vlastiti rad)

Iz ovog kratkog statističkog prikaza proizlazi tendencija povećanja broja učeničkih domova, dok se smanjuje broj korisnika (*Slika 1*). Trend povećanja učeničkih domova Rosić (2007) objašnjava tendencijom smanjenja velikih učeničkih domova i otvaranjem većeg broja srednjih i malih domova, dok se istovremeno broj korisnika smanjuje se zbog negativnih demografskih trendova.

3. Učenički domovi kao suvremene odgojno-obrazovne institucije

3.1. *Normativno-legislativno određenje učeničkog doma*

Učenički domovi definirani su *Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (čl. 133) u kojem se navodi da: „Učenički dom organizira odgojno-obrazovni rad, smještaj i prehranu, kulturne i druge aktivnosti učenika. Djelatnost učeničkog doma dio je djelatnosti srednjeg školstva i s njom je programski povezana.“ Nadalje, isti zakon propisuje da se u učeničkim domovima trebaju organizirati odgojne grupe prema državnom pedagoškom standardu. Ministarstvo obrazovanja propisuje uvjete za prijem učenika, financiranje smještaja i prehrane u domovima, prostorne norme, opremu, plani program odgojnog rada. Ako je domu osnivač druga pravna ili fizička osoba, svaki učenički dom samostalno utvrđuje uvjete za prijem učenika, broj učenika u odgojnim skupinama i troškove njihova smještaja i prehrane (NN, 87/08).

3.2. *Pedagogijsko određenje učeničkog doma*

Suvremeni učenički domovi su odgojno-obrazovne institucije u sustavu srednjoškolskog obrazovanja koje imaju ulogu odgoja i obrazovanja učenika (Rosić, 2001). Kao i ostale odgojno-obrazovne institucije, imaju zasebnu organizaciju i programe rada pomoću kojih ostvaruju ciljeve. Pojam učeničkog doma u literaturi ima različite alternativne nazive poput internat, konvikt, alumnat, zavod, kampus, seminar. Navedeni pojmovi imaju „određen stupanj asocijativnosti, a te asocijacije nisu uvijek sukladne stvarnoj ulozi doma“ (Virić, 2018:15). Termini konvikt i alumnat upotrebljavaju se sve rjeđe, dok se u svijetu najčešće koristi naziv internat, koledž ili učenički dom. Jedini normativni naziv unutar suvremenog odgojno-obrazovnog sustava u Hrvatskoj je *dom*. No, ako govorimo o domu s posebnom namjenom, poput tretmana djece s invaliditetom, koriste se nazivi zavod ili centar (Virić, 2018). U literaturi koja se bavi područjem domskog odgoja, autori definiraju učeničke domove na sljedeći način: Rosić (2001) opisuje domove kao „srednjoškolske ustanove koje svoju zadaću ostvaruju sukladno zakonu o srednjem školstvu uz niz posebnosti“. Nadalje navodi da „bez učeničkih domova hrvatski školski sustav i njegov kvalitetan razvoj bio bi nepotpun i nedostupan mnogim učenicima, to je mjesto života i rada pod uvjetima suradnje, razumijevanja i tolerancije djece i mladeži iz različitih sredina, različitih običaja i navika. U interakciji domskog života učenik uspješno uči i priprema se za život“ (2001:14). Autorica Klapan utvrđuje da je „dom važna socijalna, odgojno-obrazovna ustanova koja učenicima tijekom školovanja organizira smještaj i prehranu, odgojno obrazovni rad te kulturne i druge aktivnosti“ (Klapan, 1996:17). Slično definira i Vukasović (2001) koji smatra da su domovi „odgojne ustanove koje zamjenjuju roditeljski dom učenicima koji pohađaju školu izvan mjesta boravka“ (2001:278).

No, temeljni je zadatak učeničkih domova, za koji postoji suglasnost među različitim autorima, osiguravanje najpovoljnijih životnih, radnih, društvenih i pedagoških uvjeta za što samostalnije stjecanje srednjoškolskog obrazovanja u odgovarajućim školskim, radnim i društvenim sredinama (Rosić, 1990, prema Tunjić, 2005).

3.3. *Podjela učeničkih domova u svijetu i u Hrvatskoj*

Učenički domovi mogu se razvrstati u nekoliko kategorija i dijeliti prema različitim kriterijima. Autorica Klapan (1996), u radu „Učenje u učeničkom domu“, prikazala je širu sliku organizacije i rada učeničkih domova u svijetu. Prema navedenoj podijeli domovi su organizirani u nekoliko kategorija. Domovi mogu biti organizirani kao „škole-internat“ u kojima učenici osim stanovanja i prehrane imaju organiziranu nastavu te slobodno vrijeme. Ovaj tip učeničkog doma nalazi se u zemljama Zapadne Europe poput Francuske, Engleske, Belgije i SAD-a. Drugi tip učeničkih domova odnosi se na domove u kojima učenici imaju osiguran smještaj i prehranu, te se pripremaju za nastavu koja se održava u obližnjoj školi. Ovakva organizacija učeničkog doma dominira u zemljama poput Italije, Belgije, Hrvatske. „Poluinternati ili dnevni internati“ su sljedeća vrsta učeničkih domova. U njima učenici borave tijekom cijelog dana, dobivaju obroke, prate nastavu, pišu zadaću i imaju organizirano slobodno vrijeme, no na kraju dana vraćaju se u svoje domove. Ovaj oblik internata čest je u državama poput Francuske, SAD-a, Rusije. Postoje i kombinirani oblici škola-internata u kojima osim „internih“ učenika postoje „eksterni“ učenici. Unutar internata pojedini učenici pohađaju nastavu, a drugi pohađaju škole izvan internata. U istom radu autorica ističe podjelu učeničkih domova prema načinu financiranja na državne i privatne domove

Rosić i Klapan (1993 prema Rosić, 2007) iznijeli su klasifikaciju domova koja je opće prihvaćena u domaćoj literaturi iz područja domske pedagogije:

„Prema namjeni razlikuju domove:

- a) Domovi koji osiguravaju odgoj i smještaj djeci trajno oduzete obiteljske brige i odgoja,
- b) Domovi u kojima se osigurava odgoj i smještaj djece privremeno oduzetog obiteljskog odgoja radi školovanja na drugom mjestu.

Prema dobi odgojenika razlikuju tri vrste domova:

- a) Dječje domove koji obuhvaćaju djecu od predškolske dobi do završetka osnovne škole.
- b) Učeničke domove koji obuhvaćaju učenike nakon završetka osnovnog obrazovanja,
- c) Studentske domove u kojima borave studenti tijekom studija.

Prema organizaciji i načinu rada to su:

- a) Jaslice domskog tipa,
- b) Dječji dom za predškolsku djecu,
- c) Dječji dom za osnovnoškolsku djecu,

Prema trajanju boravka u domovima razlikujemo:

- a) Domove za kraći boravak štíćenika, djece i mladeži.
To su razni domovi za oporavak i liječenje, opservaciju, provođenje slobodnog vremena i sl.
- b) Domovi za trajni boravak štíćenika gdje su smješteni odgojenici s određenim zadatkom i prema posebnim pravilima života i rada. Tu ubrajamo dječje domove, učeničke domove, odgojne i odgojno-popravne domove te specijalne domove.

Prema stupnju otvorenosti razlikuju:

- a) Otvorene domove u kojima su smješteni bez posebnih pravnih ograničenja, a cjelokupni život i rad u domu ostvaruje se na osnovi dogovorenih prava i obveza njegovih učenika. Velika većina naših domova pripada toj skupini. Učenici su svakodnevno u neposrednom dodiru sa sredinom u kojoj se dom nalazi.
- b) Poluotvorene domove gdje su učenici podvrgnuti određenim individualnim postupcima i određenom sustavu dopuštanja i ograničenja. Domovi omogućavaju redovito kontaktiranje i odvijanje osnovnog obrazovanja, sudjelovanje u praktičnom radu, radno osposobljavanje, ali su u nekim vidovima života i rada zatvoreni prema okolini (odgojno-popravni domovi, specijalni domovi).
- c) Zatvorene domove u kojima se cjelokupan život i rad odvija prema višem ili manje čvrsto postavljenom i propisanom režimu.

Prema spolu razlikuju:

- a) Domove za djecu i učenike istog spola
- b) Mješovite domove za djecu i učenike (mladež)

Prema kapacitetu:

- a) Veliki (200 i više korisnika) b) Srednji (150 – 200 korisnika) c) Mali (80 – 100 korisnika)“

3.4. *Zadaci učeničkog doma*

Svaki učenički dom ostvaruje mnogobrojne i različite zadatke. Domovi su dužni ostvariti tri temeljna zadatka: psihološki, socijalni i pedagoški zadatak. Navedeni zadaci učeničkog doma zajednički djeluju s ciljem optimalnog razvoja učenika te uspješnog i pravodobnog završetka školovanja. Imaju preventivnu ulogu u borbi protiv negativnih oblika ponašanja i negativnih utjecaja sredine. Svi su međusobno povezani i jednako važni za uspješan ishod odgojnog djelovanja

(Virić, 2018).

Društveni zadatak učeničkog doma „određen je društvenim uvjetovanostima nastanka, razvoja i uloge doma u cjelokupnom sustavu odgoja i obrazovanja“ (Stilin, 2005:27). Dom ostvaruje svoju društvenu ulogu u skladu s gospodarskim i srednjoškolskim potrebama. Domovi omogućavaju školovanje učenika iz drugih sredina, prijenosnik su socijalne komunikacije, mjesta su snalaženja i samopotvrđivanja. U tom kontekstu, domovi su mjesta u kojima se rješavaju problemi poput socijalne nejednakosti učenika, omogućeno je stjecanje radnih navika te je ponuđeno kvalitetno i raznovrsno korištenje slobodnog vremena (Rosić, 2001).

Psihološka zadaća ostvaruje se kroz razvitak pozitivne domske klime u čijoj izgradnji sudjeluju svi sudionici odgojno-obrazovnog rada. Učenici ponajprije traže sigurnost, povjerenje, zadovoljstvo, mogućnost komuniciranja, pomoć u prilagodbi u novom načinu života, savjet i pravilnu intervenciju. Navedene karakteristike postižu se radom učenika, odgajatelja, stručnih suradnika. Psihološki zadatak čini: cjelokupna klima doma, načini i stil rada, odnosi među osobljem, rukovođenje, poštivanje kućnog reda, kvaliteta komunikacije među svim sudionicima i suradnicima. S time da odgajatelji imaju presudni ulogu u stvaranju klime povjerenja u odgojnim skupinama. Kako bi se postigla pozitivna klima, potrebno je odrediti pravila ponašanja. Pravila ponašanja u učeničkom domu trebaju biti jasna, prihvatljiva, fleksibilna i promjenjiva. Osnovna načela ponašanja su: poštuju sebe i poštuju drugoga, poštuju prirodu i imovinu. Samo uzajamnim poštivanjem te pridržavanjem pravila može doći do izgradnje i održavanja kvalitetnih odnosa između učenika i odgajatelja u učeničkom domu (Virić, 2018).

Pedagoški zadatak učeničkog doma ostvaruje se kroz ciljeve i zadaće odgoja i obrazovanja. Pedagoški zadatak treba zadovoljiti razvojne potrebe učenika, izgraditi ozračje rada, poštovanja, dvosmjerne komunikacije, suradnje, razviti naviku učenja i sustavnog rada. U tom smislu, učenički domovi su mjesta pomaganja i savjetovanja, učenja i sustavne evaluacije rada učenika. Svojom instruktivno-organizacijskom ulogom dom može utjecati na povećanje učinkovitosti učenja i na pravovremeni završetak obrazovanja. Pedagošku funkciju učenički dom ostvaruje u jedinstvu djelovanja sa školom učenika te u suradnji s obitelji iz koje učenik dolazi. Za uspješnost u radu s učenicima, nužna je disciplina kao očekivana prirodna posljedica poštivanja (odnosno kršenja) pravila. U učeničkom domu rad se temelji na poštivanju individualnih sposobnosti, slobode izražavanja učenika, uvažavanja osobnosti, na suradnji i pravodobnom informiranju. Temeljna pedagoška zadaća učeničkog doma je odgojna zadaća u kojoj je učenik subjekt odgojnog djelovanja (Rosić, 2001).

3.5. *Odgojna uloga doma*

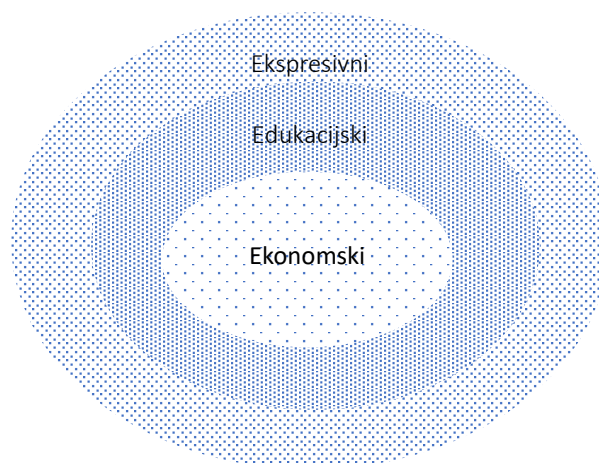
U različitim odgojnim sredinama učenici stječu različita iskustva, uključeni su u različite aktivnostima i izloženi su mnogobrojnim utjecajima i očekivanjima osoba s kojima surađuju. „Svaka odgojna sredina raspolaže sa specifičnim odgojno-obrazovnim potencijalima“ (Rosić, 2001:65). Cilj odgoja je „ostvarivanje općeg odgojnog ideala, odgoja slobodne, mnogostrano razvijene, humane i stvaralačke osobnosti“ (Vukasović, 2001:275). Da bi ostvarili ciljeve pedagoškog rada, učenički domovi postavljaju opće i specifične ciljeve i zadatke (Rosić, 2001). Opći ciljevi i zadaci zajednički su svim učeničkim domovima, dok su posebni zadaci specifični za svaki dom. Odgojne zadatke možemo dijeliti na dvije razine. Na prvoj razini, zadaci se mogu podijeliti na materijalne, funkcionalne i odgojne koji se dalje mogu konkretizirati. Na drugoj razini dijele se prema odgojnim područjima: intelektualnom odgoju, moralnom, radnom, zdravstveno-higijenskom, rekreativnom području odgoja, kulturno-zabavnom i drugima (slobodne aktivnosti, društvenom itd.). Konkretna zadaća nalaze se u izvedbenim programima odgojnih skupina i učeničkih domova, a uvjetovane su konkretnom situacijom i potreba učenika. „Važno je naglasiti da je uvijek u središtu odgoja učenik, a ne program“ (Vučetić, 2017:17).

Odgojni rad u učeničkom domu događa se unutar odgojnih skupina. Odgojna grupa ili skupina je „temeljna organizacijska, društvena i pedagoška jedinica, mjesto djelovanja, planiranja i ostvarivanja svih odgojno-obrazovnih aktivnosti“ (Rosić, 2001:143). Svaka odgojna skupina ima do 25 učenika, na jednog odgajatelja, koji je zadužen za odgojni, administrativni i pedagoški rad. Stilin (2005) navodi da veličina odgojne skupine utječe na način komunikacije među učenicima, tj. „utječe na efikasnost skupine, distribuciju socijalne moći i izravno utječe na stil rada odgajatelja, odnosno na načine njegova vođenja odgojne skupine“ (2005:59). Odgojne skupine formiraju se na početku školske godine prema važećim pedagoškim standardima, na temelju različitih kriterija poput dobi, spola, vrste škole koju pohađaju učenici. Broj skupina ovisi o veličini doma, odnosno broju odgajatelja. Izuzev odgojnih skupina, odgojni rad ostvaruje se u nekoliko oblika koji imaju različite ciljeve. *Odgojni rad sa svim učenicima* najčešće se koristi kako bi se prenijela određena informacija svim učenicima ili u posebnim prigodama poput prijema učenika ili odavanja priznanja. *Rad odgajatelja s malim skupinama* temelji se na dobrom poznavanju učenika u skupinama. Zbog dvosmjerne komunikacije olakšan je odgojni rad i učenici mogu biti aktivni, a u radu se tretiraju kao suradnici. *Timski rad* je učestali oblik rada u domu, a koristi se za kvalitetniju raspodjelu poslova i razvoj boljih odnosa unutar samog tima. *Individualni rad* učenika i odgajatelja nešto je rjeđi oblik rada, komunikacija je dvosmjerna i usmjerena prema rješavanju problema te

odgojnim-obrazovnim potrebama učenika. Slana (2005:82) navodi da je „nemoguće oblikovati pravila koja bi vrijedila za individualni rad u svim situacijama, rad s pojedincem je poseban u svakom slučaju jer se radi o interakciji između odgajatelja i učenika.“

3.6. Domska kultura i modeli domske kulture

Kultura rada institucije reprezentira način života i suradnje u određenoj ustanovi. Može se definirati kao radna atmosfera koja je rezultat utjecaja sadašnjih i prethodnih djelatnika, ali šireg i užeg okruženja koje djeluje na ponašanje, te uspostavlja pravila za međusobno ophođenje u instituciji. Domska kultura je promjenjiva, a organizacijska promjena započinje i završava s promjenom razmišljanja i ponašanja pojedinca (Belak, Ušljebrka, 2014). „Domska kultura je obrazac prava, odgovornosti i djelovanja svih čimbenika odgojno-obrazovnog procesa, kojom se osigurava podrška i stvara identitet učeničkog doma“ (Stilin, 2005:111). Učenički dom je oblik intencionalnog, institucionalnog i stručnog načina organiziranja odgojno-obrazovnog rada. Svaki učenički dom posjeduje specifičnu kulturu koja ga razlikuje od ostalih domova, a obilježavaju je različiti vanjski i unutarnji faktori. Pod vanjskim faktorima podrazumijeva se društveno uređenje, način financiranja, povijesni trenutak, dok unutarnje faktore čine učenici, zaposlenici i sredina u kojoj se dom nalazi. Svaki od navedenih čimbenika može utjecati na promjenu domske kulture. Stilin (2005) navodi da različitost učeničkih domova i njihov odnos prema promjenama može se kategorizirati u tri modela domske kulture: ekonomski, edukacijski i ekspresivni. Sva tri modela na različite načine postižu ciljeve i preferiraju određene stilove rada odgajatelja.

Slika 2. Modeli domske kulture (Stilin, 2005:121)

„Ekonomski model“ domske kulture podrazumijeva materijalne, prostorne i didaktičke uvjete, odnosno standarde, unutar kojih se događa odgojno-obrazovni rad. Ovaj model služi kao kalup koji podržava prešutne kulturne vrijednosti. Različitost umijeća, tradicija i uvjerenja učenika te njihovih odgajatelja promatraju se kroz interpretativna ograničenja u stvaranju simboličkih sustava karakterističnih za stvaranje domske kulture. Ovaj model obilježavaju tehnološke promjene koje pridonose povećanju standarda učeničkog doma.

„Edukacijski model“ domske kulture, obuhvaća ekonomski model, a veliku pozornost posvećuje različitim oblicima učenja s ciljem uspješnog završetka obrazovanja. Odgoj i obrazovanje u domu ostavlja trajni trag na razvoju učenika. U edukacijskom modelu učenici zadovoljavaju potrebu za znanjem i razvijaju kompetencije koje će kasnije moći zamijeniti za društvena priznanja. Ovaj model odlikuju brojne promjene koje pridonose zajedničkom cilju, odnosno završetku obrazovanja. Iz tog razloga važno stalno usavršavanje odgajatelja i uvođenje inovacija u odgojno-obrazovni program. Podrazumijeva se da intencionalno formiranje domskog ozračja može doprinijeti motiviranju učenika. Učenički dom je ustanova u kojoj učenici uče od svojih odgajatelja, percipirajući njihove osobnosti te prepoznajući i usklađujući njihovu kulturu sa svojim vrijednostima, shvaćaju je kao doprinos razvitku vlastitog identiteta. Za edukacijski model karakteristična je transmisija kulture s odgajatelja na učenika.

„Ekspresivni model“ domske kulture obuhvaća prethodna dva modela (ekonomski i edukacijski) te se usmjerava na izgradnju i izražavanje vlastitog domskog identiteta. Za prihvaćanje ovog modela nužan je zajednički rad sa svim zaposlenicima i učenicima. Djelatnici i učenici koriste sva znanja i vještine da bi ostvarili postavljeni cilj. Zajedničkim radom predstavljaju se zajednici, a zauzvrat dobivaju priznanja i pohvale. Ovaj model odlikuje dobra organizacija, kvalitetni odnosi, komunikacija, suradničko učenje, kreativno rješavanje problema, kompetentan ravnatelj i odgajatelji, kao i klima u kojoj se učenici osjećaju prihvaćeno i slobodno. U takvom domskom okruženju učenici mogu mnogo naučiti. Ovaj model karakterizira i evaluacija kojom se ocjenjuje djelotvornost i uspješnost zajedničkog rada. Evaluacija može biti interna i eksterna, a doprinosi podizanju samopoštovanja učenika i odgajatelja. Nadalje, ekspresivna kultura učeničkog doma utječe na percepciju učenika o vlastitim sposobnostima i mogućnostima važnim za funkcioniranje u domu, školi ili društvu.

3.7. *Nositelji odgojno-obrazovnog rada u učeničkom domu*

U odgojno-obrazovnom radu doma sudjeluju odgajatelji, stručni suradnici i ravnatelj. Da bi se stvorilo poticajno i pozitivno okruženje, potrebno je ostvariti otvorenu komunikaciju i suradnju sa svim sudionicama odgojno-obrazovnog procesa (Giron, 1985). Međusobna suradnja od velikog je značaja za podizanje kvalitete rada, efikasnosti i uspješnosti obrazovne institucije. „U sredinama koje imaju zajedničke norme i ciljevi imaju značajno mjesto, zaposleni stručni radnici imaju veću odgovornost za osobni stručni razvoj i osobno napredovanje“ (Slana, 2007:110). Timski rad u odgojnim ustanovama ima ulogu prepoznavanja potreba učenika, planiranja i razvoja politika na institucionalnoj razini (Somech i Drach-Zahavy, 2007 prema Čović 2015). Ravnatelj preuzima uloge koje su važne za cjelokupno funkcioniranje učeničkog doma, a za koje odgajatelji nisu dovoljno stručni. Odgajatelji i stručni suradnici surađuju po principu timskog rada, a stručni suradnici i ravnatelj zajedno se usmjeravaju na unapređenje odgojno-obrazovnog rada (Virić, 2018). Osoblje u domu je zaduženo promicanje zdravlja i sigurnosti učenika, za učinkovito reagiranje na izvanredne situacije, kao i za postizanje razvojnih i obrazovnih rezultatima mladih u njihovoj skrbi (Hodges, 2012). Domski odbor uz ravnatelja upravlja učeničkim domom. Uloga ravnatelja je dvojaka, s jedne strane brine o cjelokupnom funkcioniranju učeničkog doma, a istovremeno je pedagoški rukovoditelj koji nadzire odgojno-obrazovni rad u učeničkom domu. Njegov djelokrug rada propisan je statutom učeničkog doma koji je u skladu sa važećim zakonima. Ravnatelj se bira javnim natječajem koji se raspisuje na mandat od četiri godine. Za ravnatelja doma može biti izabran svaki pojedinac koji ima visoku stručnu spremu i ispunjava uvjete za djelovanje u svojstvu nastavnika srednje škole. Njegovi su zadaci: organizacija rada u učeničkom domu, predstavljanje i zastupanje doma te cjelokupno poslovanje (Rosić, 2007). Naime, ravnatelj sudjeluje u radu tijela učeničkog doma, podnosi izvještaje o rezultatima poslovanja učeničkog doma, donosi odluke o zapošljavanju ili prestanku rada zaposlenika doma, ali i utječe na kulturu rada institucije. Međuljudski odnosi (suradnja, sukob, timski rad) sastavni su dio svake institucije, a uloga ravnatelja je da utječe na stvaranje produktivne atmosfere i dobrih interakcija među djelatnicima (Blažević, 2014). Naime, ravnatelj treba usmjeriti pojedince prema zadacima i obavezama koje imaju s obzirom na funkciju koju obavljaju (Donaldson, 2006 prema Čović, 2015).

Odgajatelj u učeničkom domu je osoba sa završenim studijem nastavničkog smjera koja ispunjava uvjete za nastavnika u srednjoškolskim ustanovama (Stilin, 2005). Rosić definira odgajatelja kao „pedagoškog voditelja i organizatora odgojnih aktivnosti u učeničkom domu“ (2007:64). Pedagoška djelatnost u odgojnoj skupini ostvaruje se međudjelovanjem pojedinca i odgajatelja. Odgajatelji su vođe odgojnih skupina koji svojim znanjima, poštujući prava svakog učenika,

doprinosu razvitku osobnosti učenika. Svaki odgajatelj osim formalne edukacije treba posjedovati kompetencije za rad s učenicima. Odgajatelji se trebaju prilagoditi individualnim potrebama učenika, pratiti njihovo ponašanje i razvitak na individualnoj i grupnoj razini (Slana, 2007). Za vrijeme boravka učenika u domu, oni su zamjena za roditelje, postaju prijatelji i članovi obitelji. Stoga je bitno da posjeduju moralne i osobne karakterne kvalitete (Ćuk, 2012). Odgajatelj predstavlja model s kojim se svjesno ili nesvjesno identificiraju mladi. Njegov ugled među članovima skupine omogućava mu preuzimanje uloge vođe i vođenja skupine. U učeničkim domovima odgojni rad se ostvaruje u skladu s planom i programom učeničkog doma u kojem su propisani poslovi odgajatelja te se sastoje od: planiranja i programiranja rada, neposrednog odgojno-obrazovnog rada, pripreme za neposredni odgojno-obrazovni rad, stručnog usavršavanja, pedagoške dokumentacije i vođenja evidencije, rada u stručnim i drugim tijelima te suradnja sa svim dionicima odgojno-obrazovnog procesa (Ćuk, 2012).

Stručni suradnici u odgojno-obrazovnoj instituciji su pedagog, psiholog, stručnjak edukacijsko-rehabilitacijskog profila i knjižničar (*Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*, 2008). Cilj razvojno-pedagoškog rada je predviđanje, osmišljavanje, poticanje i usmjeravanje razvoja ustanove. Na osnovi suvremenih znanstvenih spoznaja rade na stvaranju optimalnih uvjeta za: cjelovit razvoj osobnosti djece i nastavnika, rješavaju razvojne probleme djece, stvaraju poticajnu odgojnu sredinu, potiču razvoj karijere djelatnika ustanove, unapređuju kvalitetu organizacije i programa rada, materijalnih i tehničkih uvjeta te unapređuju školski sustav (Rosić, 2007). Analizirajući ulogu stručnih suradnika, ukazuje se na dva dominantna konceptualna pristupa. Jedno shvaćanje pristupa stručnim suradnicima kao stručnjacima koji su u obrazovnoj instituciji zaduženi za odgojni rad s učenicima. U tom smislu savjetodavna služba treba vidjeti izvan školskog zida, tražiti dodatnu podršku, pomoć i resurse u zajednici, što će prvenstveno koristiti djetetu (učeniku) kao i ostalim u djelatnicima u domu i školama-učiteljima, upravi škole (doma), roditeljima (Thompson, 2012; Walsh i DePaul, 2011, prema Gregorčić Mrvar i Mažgon, 2017). Drugi pristup promatra stručne suradnike kao profesionalce koji trebaju brinuti o odgojno-obrazovnom procesu.

4. Profesija pedagoga

4.1. Razvojni put profesije pedagoga

Nešto više od šezdeset godina prisutan je rad pedagoga u domaćoj školskoj praksi (Staničić, 2017). Opći pregled na profesiju stručnih suradnika upućuje na činjenicu da su dovedeni kao pomoć ravnatelju u pedagoškom rukovođenju. Analiza razvoja profesije školskog pedagoga pokazuje promjenu u shvaćanju uloge pedagoga u školstvu. Promjene su vidljive u zakonskim aktima i drugim dokumentima obrazovnih vlasti te u radovima znanstvenika (Staničić, 2008). Razvoj profesije može se sistematizirati u nekoliko faza.

Prva faza razvoja profesije pedagoga događa se od 50-ih godina prošlog stoljeća. U ovoj fazi dolazi do osmišljavanja i legalizacije uloge pedagoga. Pojavljuju se prvi stručni radovi koji opisuju područja rada školskih pedagoga i njihovu svrhu (Peteh i Cotić, 1964; Korčmaroš, 1965; Viher, 1965, prema Staničić, 2008). „Zakon o osnovnoj školi“ (1964) regulira zapošljavanje pedagoga i propisuje područja rada. Navedeni zakon definira pedagoga kao pomoćnika ravnatelja te ga uvodi u područje upravljanja, rukovođenja i nadzora i odmiče ga od stručno-pedagoškog rada. Staničić (2017) navodi da je objavljivanjem „Svetovalno delo in šola“ (Pediček, 1967) te definiranjem programa rada i organizacijskog modela, potkraj 1960-tih godina (*Orijentacioni program rada školskog pedagoga, 1968*), završena je legalizacija profesije. „Svetovalno delo in šola“ (Pediček, 1967) ključno je djelo ovog razdoblja jer ulogu pedagoga u obrazovnim institucijama orijentira i definira kroz savjetodavan rad i pomoć učenicima.

Druga faza razvoja profesije trajala je između 1970. i 1990. godine, a omogućila je afirmaciju i stabilizaciju profesije. U navedenom se razdoblju konceptualiziraju se i operacionaliziraju područja rada pedagoga, uslijedila je kvalitativna i kvantitativna znanstvena ekspanzija. Objavljena je „Metodika rada školskog pedagoga“ (Jurić, 1977), objavljuju se istraživanja stručnih suradnika (Silov i Staničić, 1986) i veći broj empirijskih istraživanja (Giron, 1985; Silov, 1986; Rozmarić, 1986). Stabilizaciji profesije pridonijeli su zakoni koji su utjecali na sastavljanje pedagoških timova u školama („Zakon o odgoju i osnovnom obrazovanju“, 1980. i „Zakon o usmjerenom obrazovanju“, 1982). U ovom razdoblju izdana je i prihvaćena „Konceptija razvojne pedagoške službe“ (1986) za koju Staničić navodi da je bila „ključni događaj tog razdoblja, ali i jedan od najvažnijih u razvoju profesije“ (2017:68). Konceptija određuje osnovne odrednice: svrhu, cilj, zadaće, načela i funkcije. Daje opis područjima rada, propisuje kvalifikacije zaposlenika, formalne

pretpostavke za zapošljavanje, stručne i materijalne normative za rad. Sve navedeno dovelo je do povećanja broja pedagoga u obrazovnim (ponajprije školskim) institucijama.

Treća faza započinje 90-ih godina kada dolazi do deprofesionalizacije jer se u školskim ustanovama omogućila zamjena pedagoga psihologom. „Zahvatima u pravnoj regulativi reducirani su normativi broja i kriteriji stručnosti za postavljanje stručnih suradnika u školama, omogućena je supstitucija pedagoga psihologom i obrnuto, čak i zapošljavanje na mjesto školskog pedagoga u srednjoj školi bilo kojeg profesora s pet godina staža u prosvjeti (*Pravilnik o stručnoj spremi, 1996*)“ (Staničić, 2017:68). Nakon 2000. godine dolazi do reafirmiranja profesije, odnosno jačanja stručnog tima u školama. U tom periodu javljaju se stručni i politički poticaji jačanja profesije (od Prosvjetnog vijeća Hrvatske do Sabora hrvatskih pedagoga). Donosi se „Konceptija razvojne pedagoške djelatnosti stručnih suradnika“ 2001. godine. Doprinos snažnijem zapošljavanju stručnih suradnika pedagoga dala je inicijativa Ministarstva obrazovanja i sporta, koja je imala za posljedicu ekipiranje ustanova školskim pedagozima, a rezultirala je „Pedagoškim standardima za osnovno i srednje školstvo“ iz 2008. godine.

4.2. Područja rada i kompetencije pedagoga

Područja rada i kompetencije pedagoga su temelji na kojima se gradi pedagoški profesionalni identitet (Gregorčič Mrvar i Resman, 2014). Područja rada stručnog suradnika pedagoga u odgojno-obrazovnoj instituciji definirana su u „Konceptiji razvojne pedagoške djelatnosti stručnih suradnika“ (2001) i usustavljena su u pet područja rada. Prvo područje odnosi se na „pripremu za ostvarenje plana i programa odgojno-obrazovne institucije“ unutar kojeg se ostvaruje opće planiranje i organiziranje i izvedbeno programiranje i planiranje rada. „Plan i program razvoja odgojno-obrazovne ustanove je konkretizirana, objektivirana i dokumentirana hipoteza o ostvarivanju postavljene vizije razvoja, nastala socijalnim pregovaranjem svih subjekata odgojno-obrazovnih procesa i usvojena konsenzusom koji obvezuje“ (2001:33). Opće planiranje i organiziranje rada podrazumijeva utvrđivanje kalendara aktivnosti, analizu ostvarenja prethodnih planova i programa, određivanje rasporeda radnog prostora za neposredni rad, izradu satnice, praćenje aktivnosti zaposlenika, organizira stručnu praksu za učenike. Izvedbeno planiranje i programiranje podrazumijeva plan i program odgojnog rada, nastave i izvannastavnih aktivnosti, metodologiju izrade izvedbenog plana i programa, rada stručnih tijela, planiranje poboljšanja odgojnog rada. Zatim, uvođenje inovacija, praćenje napretka učenika, suradnju s roditeljima, profesionalnu orijentaciju i sl. Da bi se ostvarili postavljeni planovi, potrebno je uskladiti didaktičko-metodička, estetska i ekološka prostorna obilježja odgojno-obrazovne institucije,

potrebno je ostvariti pedagogizaciju prostora za rad. Drugo područje rada naziva se „neposredno sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu“. Neposredno sudjelovanje odnosi se na aktivnosti vezane za upis učenika, na stvaranje školskih razreda, informiranje učenika o dostupnim izvannastavnim i izvanškolskim programima. Pedagog će sudjelovati u formiranju razreda vodeći računa o pedagoškim principima uspješne integracije i socijalizacije. U ovo područje rada pripada i uvođenje novih programa i inovacija. „Rad na uvođenju novih programa i inovacija odnosi se prije svega na poticanje, ohrabrivanje, suradnju i supervizijsko praćenje pedagoško-didaktičkih inovacija koje učitelji uvode u rad akcijskim istraživanjima“ (2001:35). Nadalje, praćenje i izvođenje rada uključuje praćenje ostvarenja odgojnih ili nastavnih programa i planova, praćenje kvalitete izvođenja odgojnog rada, praćenje izvođenja izvanškolskih aktivnosti i praćenje izvođenja odgojno-obrazovnih programa. Rad pedagoga podrazumijeva i rad s učenicima s posebnim potrebama i to kroz identifikaciju učenika s posebnim potrebama, rad s učenicima koji doživljavaju neuspjeh, opservaciju ili su odgojno zapuštena. Savjetovani rad pedagoga odnosi se na individualni ili grupni rad pedagoga sa učenicima, nastavnicima, roditeljima ili drugim subjektima koji neposredno djeluju u odgojno-obrazovnom institucijama. Savjetodavan rad pedagoga je „odgojno djelovanje u situacijama kada potrebe učenika nisu zadovoljene, u svrhu olakšavanja, pružanja podrške i usmjeravanja razmišljanja i djelovanja učenika“ (Nikšić, 2017). Navedeno djelovanje izravno utječe na razvoj neovisnosti učenika, s čime se ispunjava svrha odgojnog djelovanja. Pedagozi su dužni pomoći učenicima u upoznavanju i određivanju stilova učenja, upoznavanju sa strategijama, metodama i tehnikama učenja te poboljšanju i usklađivanju s obrazovnim ciljevima. Stručni suradnici u odgojno-obrazovnoj instituciji zaduženi su za zdravstvenu i socijalna zaštitu, profesionalnu orijentaciju učenika i sudjelovanje u organizaciji profesionalnog usmjerenja. Pedagozi provode „analize, istraživanja i vrednovanja procesa i ostvarenih rezultata rada“. Pedagozi su zaduženi za analizu odgojno-obrazovnih zbivanja koji se pokazuju kao pokretajući ili ometajući činitelji kvalitete rada te konstantno vrednuju rezultate rada. Evaluacije se provode na dvije razine, na unutarnjoj ili pedagoškoj razini te vanjskoj ili institucionalnoj razini. Zadatak pedagoga je razviti originalne ili prilagoditi već pripremljene instrumente za evaluaciju, prikupiti, obraditi i urediti statističke pokazatelje odgojno-obrazovnog rada te uspostaviti organizacijske promjene u radu i evaluirati njihovu utjecaj na rad. Samovrednovanje i procjena kvalitete rada polazna su točka za unapređenje kvalitete rada institucije. To uključuje procjenu kvalitete rada pojedinih stručnjaka, nastavnika ili timova (Podgornik i Vogrinc, 2017 prema Gregorčič Mrvar i Resman, 2018). U tom kontekstu, pedagog će pružiti podršku nastavnicima u provedbi akcijskih istraživanja, promjeni i promicanju boljih

obrazovnih praksi, uvođenju razvojnih preventivnih i inovacijskih projekata. Nadalje, planirat će i provesti procjenu učinaka noviteta koji proizlaze iz pravnih, administrativnih ili profesionalnih smjernica. Vanjsko vrednovanje odnosi se na evaluaciju kojom se utvrđuje status institucije u užem i širem okruženju, odnosno analizira se suodnos ciljeva obrazovnog sustava i ciljeva pojedinačne ustanove. „Sadržaj, metode, tehnike i postupci evaluacija neposredno se izvode iz pedagoškog procesa i u skladu s time primjenjuju se raznovrsni tipovi evaluacije“ (2001:37). „Stručno usavršavanje odgojno obrazovnih djelatnika“ uključuje individualno usavršavanje pedagoga, ali i izradu planova usavršavanja nastavnika. Profesionalni razvoj svih zaposlenika osigurava kvalitetu obrazovnog rada institucije. Stoga pedagog, kao stručnjak koji se bavi izradom programa profesionalnog usavršavanja obrazovnih djelatnika sudjeluje u izradi planova, predlaže metodologiju i instrumente za prepoznavanje potreba za stručnim usavršavanjem te se bavi identificiranjem obrazovnih potreba i ciljeva učenika. Održat će radionice iz opće pedagogije, andragogije, didaktike, sociologije, sudjelovat će u procesu praćenja rada pripravnika te će promicati integraciju teorijskih znanja i iskustva te pomagati riješiti složene nastavne probleme. Zadnje područje rada je „informatička, bibliotečna i dokumentacijska“ djelatnost. Odnosi na praćenje i nabavu informatičkih tehnologija, na pribavljanje stručne i druge potrebne literature te dokumentaciju u kojoj se prati i evidentira cjelokupna odgojno-obrazovna djelatnost. Pedagozi, u odnosu na informatičke tehnologije, trebaju definirati i ostvarivati standarde informatičkog opremanja odgojno-obrazovne institucije, uvoditi nove tehnologije i pritom osposobiti nastavnike za prikupljanje, slanje informacija, uspostaviti baze podataka koje su dostupne svim sudionicima odgojno-obrazovnog rada. U odnosu na bibliotečno područje, zadatak pedagoga je „pribavljanje stručne i druge literature, briga o pretplati na odgovarajuću periodiku, pribavljanje multimedijских izvora znanja, ostručavanje i katalogiziranje literature, izradu tematskih bibliografija i notacija, poticanje djece/učenika i nastavnika na korištenje literature i drugih izvora znanja“ (2001:38). Dokumentacijsko područje rada obuhvaća brigu o cjelokupnoj dokumentaciji ustanove, praćenje i vođenje papirologije o: odgojnom radu i nastavi, nastavničkoj i odgajateljskoj dokumentaciji, izradi i očuvanju dokumentacije učenika, praćenje i čuvanje provedenih istraživanja i sl.

Pedagog je najobuhvatnije profiliran stručnjak s različitim područjima stručnog rada (*Koncepcija razvojne pedagoške djelatnosti stručnih suradnika*, 2001). Kvaliteta njegovog rada ovisi o kompetencijama, suradnicima i ozračju u kojem radi. Kompetencije su „kombinacija znanja, sposobnosti i vještina, stavova i odgovornosti pomoću kojih je pojedinac osposobljen za obavljanje određenog posla“ (Račić, 2013:89). U namjeri otkrivanja kompetencija idealnog pedagoga, Staničić (2001) je proveo istraživanje, koje je rezultiralo sistematizacijom kompetencija koja je

prihvaćena i korištena u daljnjim istraživanjima. Staničić kompetencije stručnog suradnika pedagoga dijeli u pet kategorija na: osobne, stručne, razvojne, socijalne i akcijske kompetencije (*Tablica 1*).

Tablica 1. Odrednice kompetencija (Šnidarić, 2009:205)

Osobna kompetencija	Razvojna kompetencija	Akcijska kompetencija	Socijalna kompetencija	Stručna kompetencija
Marljivost	Informatička pismenost	Transparentnost pedagoškog rada s učenicima i nastavnicima	Poznavanje načela međuljudskih odnosa	Poznavanje pedagoškog planiranja i programiranja
Iskrenost	Uvođenje inovacija u rad	Poticanje na rad osobnim primjerom	Poznavanje uvjeta za otvorenu, poticajnu i dvosmjernu komunikaciju	Poznavanje obrazovnog programa i svih njegovih odrednica
Dosljednost u radu	Organiziranje i planiranja u funkciji škole	Slušanje i savjetodavno pomaganje u radu s nastavnicima	Vještina rješavanja konfliktnih situacija	Poznavanje didaktičkih načela rada
Odgovornost	Poznavanje potreba učenika	Savjetodavan rad s učenicima i roditeljima	Umijeće motiviranja zaposlenika i suradnika	Poznavanje metodičkog rada
Otvorenost u komunikaciji	Informiranje o stručnim pitanjima	Stvaranje uvjeta za kvalitetan i uspješan pedagoški rad	Prepoznavanje individualnih kvaliteta nastavnika	Poznavanje prosvjetnog zakonodavstva
Organiziranost i sistematičnost u radu	Rad u skladu s upravno-pravnim normama	Suradnja s nastavnicima u rješavanju svakodnevnih problema	Poštivanje individualnih vrijednosti i razlika nastavnika	Sposobnost analiziranja rezultata odgojno-obrazovnog rada
Samopouzdanje	Jasna vizija razvoja škole i unapređenja odgojno-obr. rada	Isticanje rezultata uspješnog rada nastavnika	Umijeće demokratskog pedagoškog vođenja	Znanje vrednovanja postignuća nastavaka
Odlučnost	Usmjeravanje ljudi	Vođenje suradnika prema prepoznatljivoj viziji škole	Razvijanje sposobnosti kod ljudi	Sposobnost vrednovanja rezultata rada škole i osobnog rada
Inicijativnost	Prepoznavanje pojedinačnih napora	Provođenje onoga što se propovijeda u praksi	Poticanje djelatnika na davanje povratne informacije	Poticanje na timski rad
Podržavanje ljudi				
Entuzijizam u radu				
Slušanje ideja i problema pojedinca				
Iskazivanje osobnog integriteta				

Osobna kompetencija podrazumijeva osobne odlike pedagoga koje utječu na savladavanje pedagoškog vođenja odgajatelja, odnosno bitno je da bude dosljedan u radu i iskren, pravovremen u rješavanju zadataka, komunikativan i pristupačan. Da bude osoba koja razumije i prihvaća različitost drugih sudionika. Razvojna kompetencija usmjerena je na organizacijska znanja i sposobnosti koja omogućuju unapređenje školske prakse. Odnosno, pedagog treba imati jasnu viziju rada škole, sudjelovati u organizaciji obrazovnog procesa, biti kontinuirano upoznat sa stručnim znanjima, uvoditi inovacije u odgojno obrazovni rad i biti upoznat sa informacijskom tehnologijom. Stručna kompetencija odnosi se na profesionalnost pedagoga u poznavanju odgojno-obrazovnog rada koji uključuje poznavanje didaktičkih načela, oblika, metoda, planiranja i programiranja rada itd. Socijalna kompetencija obuhvaća suradnju s svim sudionicima odgojno-obrazovnog rada (sa nastavnicima, roditeljima i učenicima), odnosi se na stil pedagoškog vođenja, odnosno na rješavanje sukoba i motivaciju suradnika. Pedagog treba razumjeti načela međuljudskih odnosa i prepoznati individualne kvalitete pedagoških i drugih radnika. Akcijska kompetencija odnosi se na praktično djelovanje pedagoga koje uključuju evaluaciju i rezultate rada. U novijim istraživanjima Ledić i sur. (2013) pojavljuje se kompetencija europske dimenzije obrazovanja koja obuhvaća poznavanje procedura prijave za programe EU-a, njezinu strukturu i načine rada, svijest o europskim trendovima u obrazovanju, sposobnost rada u interkulturalnim i multikulturalnim okruženjima, poznavanje demokratskog građanstva i temeljnih ljudskih prava te sposobnost usmjeravanja učenika i nastavnika prema društvenoj odgovornosti i poznavanju barem jednog stranog jezika.

Kvaliteta rada odgojne institucije ovisi o svim sudionicima koji sudjeluju u radu, u kontekstu učeničkog doma ovisi o stručnim suradnicima, odgajateljima i ravnatelju. Kvalitetu rada pedagoga moguće je promatrati kroz četiri područja koja utječu na uspješnost u radu, a to su međuljudski odnosi, osobni i profesionalni razvitak, upravljanje nastavnim i ostalim procesima te organizacijske vještine. Školski pedagozi potiču pozitivne promjene u nastavnoj praksi škole te su „prva pomoć nastavnicima u osmišljavanju, realizaciji i evaluaciji nastave“ (Vrkić-Dimić, Vidić, 2015:110). Prema Vukoviću, „kvaliteta rada školskog pedagoga je u suradnji s drugim sudionicima nastavnog procesa te treba biti utemeljena na ulaganju u emocionalnu snagu svih sudionika“ (2009:210). Jedna od glavnih zadaća koje obavlja školski pedagog je uključenje nastavnika u timski rad i podjela timskih uloga. Međuljudski odnosi temelje se na komunikaciji, a interakcijom i kvalitetnim radom stručnih suradnika i nastavnika jača se kvaliteta rada institucije, koja se uz motivaciju prenosi na učenike. Osobna motivacija za napredovanjem i usavršavanjem prepoznaje se u radu (Vuković, 2009). Permanentno obrazovanje temelj je osobne kompetentnosti i profesionalnog

razvitka, kao i kvalitetnog kolektiva u cjelini. Da bi pedagog stekao vlastitu prepoznatljivost u školi, njegov rad treba biti razvidan unutar institucije i zajednice u kojoj djeluje. Povratne se informacije, u odgojno-obrazovnim institucijama, dobivaju kroz individualne razgovore, kroz aktive, vrednovanje ispunjenja mjesečnih planova i programa. Posao pedagoga se u odgojno-obrazovnim institucijama odnosi na unapređenje rada i povećanje učinkovitosti odgojno-obrazovnog procesa. Uspjeh u radu ovisi o kreativnosti svih sudionika, uvođenju inovacija i kvalitetnoj organizaciji rada (Vuković, 2009).

4.3. Pregled dosadašnjih istraživanja

Dosadašnja istraživanja (Staničić, 2001, Šnidarić, 2009, Fajdetić i Šnidarić, 2014, Ledić i sur. 2013), o kompetencijama pedagoga za rad u školskim ustanovama, usmjerila su se na rad u osnovnoškolskim i srednjoškolskim institucijama. Navedena istraživanja odnose se na samoprocjenu kompetencija u određenom području. U tom smislu, Šnidarić (2009) ispituje kompetencije pedagoga za pedagoško vođenje. Rezultati ukazuju da pedagozi procjenjuju karakterne osobine najvažnijima za pedagoško vođenje (sposobnost analize odgojno-obrazovnog rada, organiziranost i sustavnost u radu, poznavanje potreba učenika) te smatraju da dodatnim obrazovanjem i usavršavanjem mogu steći potrebne kompetencije. Rad Fajdetić i Šnidarić (2014) usmjerio se na samoprocjenu kompetencija stručnih suradnika pedagoga za neposredan rad s učenicima, učiteljima, odgajateljima, roditeljima i širom zajednicom. Rezultati pokazuju da pedagozi procjenjuju najrazvijenijima vlastite stručne, razvojne i akcijske kompetencije, dodatno bi trebali poraditi na kompetencijama koje se odnose na karakteristike osobnosti, socijalne kompetencije i vještinama za vođenje (Fajdetić i Šnidarić, 2014:256). U navedenom istraživanju, sudionici su procijenili suradnju s roditeljima i širom zajednicom kao najvažniji dio svog profesionalnog djelovanja. Najniže su procijenili kompetencije za poticanje timskog rada. Najobuhvatnije istraživanje kompetencija školskih pedagoga proveli su Ledić i sur. (2013) na uzorku od 508 školskih pedagoga zaposlenih u osnovnim i srednjim školama. Istraživanje se usmjerilo na: procjenu važnosti pojedine kompetencije za rad školskih pedagoga, procjenu doprinosa visokog obrazovanja ovladavanju pojedinom kompetencijom te procjenu doprinosa programa stručnog usavršavanja u doprinosu pojedinim kompetencijama. Rezultati pokazuju da pedagozi visoko procjenjuju sve kategorije ponuđenih kompetencija, a najviše su rangirane sljedeće kompetencije: kompetencija za provođenje savjetodavnog rada s učenicima, komunikacijska otvorenost i empatičnost, planiranje i programiranje rada škole, pedagoška

dokumentacija i sposobnost za suradnju s roditeljima. Najniže je rangiran set kompetencija usmjerenih na europsku dimenziju obrazovanja. Radno iskustvo u obrazovnim institucijama imalo je ulogu u procjeni kompetencija. Ispitanici s više radnog iskustva procjenjivali su kompetencije statistički značajnijima. „Pojedinac sa većim iskustvom postaje kompetentniji za obavljanje složenijih zadataka“ (Ledić i sur. 2013:39). U osnovnim školama pedagozi su procjenjivali kompetencije pedagoga značajnijima od pedagoga zaposlenim u srednjim školama. Ovaj podatak autori interpretiraju dužom tradicijom rada u osnovnim školama, njegovanju pedagoške klime i razvijenijem projektnom radu, koji se nalazi u tragovima u srednjim školama. Budući da nema istraživanja usmjerenih na zadovoljstvo pedagoga radom u odgojno-obrazovnim institucijama, iz tog razloga prikazat će se rezultati istraživanja zadovoljstva školskih nastavnika (Perković Krijan, 2016). Rezultati upućuju na intrinzične izvore zadovoljstva poput postignuća učenika, kvalitetnih odnosa sa suradnicima, pomaganja učenicima. Izvori nezadovoljstva nastavnika povezani su s neodgovarajućim uvjetima ili drugim vanjskim čimbenicima, kao što je način napredovanja učitelja, odnos društva prema obrazovanju i mogućnostima stručnog usavršavanja. Slični podaci dobiveni su u osnovnim školama u Hrvatskoj. Učiteljima su izvori zadovoljstva: neposredan rad i komunikacija s učenicima, njihov napredak i uspjeh te osobine učiteljskog poziva (dinamičnost i kreativnost). Glavni izvori nezadovoljstva su materijalno stanje u školama, status nastavnika u društvu i zahtjevna administracija (Pavin, Rijavec i Miljević-Rički, 2005 prema Perković Krijan, 2016). Istraživanja upućuju da zadovoljstvo poslom utječe na radnu uspješnost i učinkovitost škole. Rad je učinkovitiji u školama u kojima su zaposlenici zadovoljniji (Perković Krijan, 2016).

5. Metodologija istraživanja

5.1. *Problem istraživanja*

Kvaliteta rada odgojno-obrazovne institucije ovisi o radu svih sudionika uključenih u odgojno-obrazovni proces. Pedagozi su stručni suradnici u učeničkim domovima koji su zaduženi za pedagoško vođenje odgojno-obrazovne institucije, a istovremeno usmjereni su na odgojne potrebe učenika i neposredan rad s njima. Istraživanja o radu pedagoga (Staničić, 2001, Šnidarić, 2009, Ledić i sur. 2013, Fajdetić i Šnidarić, 2014,) ograničena su na rad pedagoga u predškolskom i školskom institucijama, stoga iskustva rada i uloga pedagoga u učeničkim domovima u stručnoj literaturi nije dovoljno istražena. Problem ovog istraživanja je, u okviru domskog rada pedagoga, saznati procjenu uspješnosti i efikasnosti te percepciju kulture rada.

5.2. *Cilj istraživanja*

Cilj ovog istraživanja je ispitati samoprocjenu uspješnosti i efikasnosti rada pedagoga u učeničkom domu te njihov doprinos ukupnoj kulturi rada u učeničkom domu.

5.3. *Zadaci*

1. Ispitati mišljenja i iskustva pedagoga zaposlenih u učeničkim domovima koji se odnose na samoprocjenu učinkovitosti i uspješnosti rada pedagoga s obzirom na vrste poslova koje obavlja u navedenom ambijentu.
2. Ispitati mišljenja i iskustva pedagoga zaposlenih u učeničkim domovima koji se odnose na samoprocjenu doprinosa kvaliteti rada učeničkog doma kao odgojno-obrazovne institucije.

5.4. *Metoda i instrument istraživanja*

Istraživanje se provelo polustrukturiranim intervjuima. Instrument istraživanja je protokol intervjua (*Prilog 1*). Kvalitativna istraživanja su više-metodski pristup koji se temelji na tumačenju subjektivnih pojava (Denzin i Lincoln, 1994 prema Milas, 2009). Navedeni pristup obuhvatnije pristupa istraživanom fenomenu, što olakšava razumijevanje i interpretaciju dobivenih podataka. Odabrana metoda polustrukturiranog intervjua omogućuje dvosmjerni dijalog istraživača i sugovornika. Dovoljno je fleksibilna da način provedbe intervjua može varirati, u smislu da se pojedino pitanje u razgovoru ne treba postaviti na istom mjestu, odnosno da je moguće postavljanje potpitanja koja će dovesti do potpunijih odgovora na temeljna pitanja. Krajnji je cilj da svi sugovornici odgovore na ista pitanja. U istraživanju su se pitanja unaprijed definirala te su se odnosila na zadatke istraživanja. Protokol istraživanja podijeljen je u tri kategorije. Na početku intervjua, postavila su se opća pitanja koja se odnose na radni staž i prethodna iskustva rada u

školstvu. Druga kategorija pitanja odnosila se na poslove pedagoga u učeničkom domu, a treća se odnosila na kulturu rada u učeničkom domu. U drugoj kategoriji, na početku se postavilo opće pitanje opisa opsega poslova u učeničkom domu. Nakon toga zanimalo nas je u kojim se poslovima pedagozi osjećaju najefikasnijima i najuspješnijima i koji od navedenih poslova predstavljaju najizazovniji dio rada. U trećem dijelu protokola postavljala su se pitanja vezana za kulturu rada institucije, odnosno pedagozi su iznosili stavove i mišljenja o kulturi rada institucije, timskom radu, vlastitom doprinosu kulturi rada.

5.5. *Ispitanici*

U istraživanju je sudjelovalo 5 stručnih suradnika pedagoga koji su zaposleni u učeničkim domovima u Zagrebu (*Prilog 2*). Kvalitativne metode dopuštaju prigodan uzorak jer se usmjeravaju na razumijevanje istraživnog fenomena. Prilikom odabira ispitanika uzela se u obzir njihova geografska dostupnost kao i zainteresiranost za sudjelovanje. Svi sugovornici su imali završenu diplomsku razinu studija pedagogije. Sugovornica 1 ima završenu jednopredmetni diplomski studij pedagogije, 31 godinu radnog staža u učeničkom domu te 35 godina ukupnog radnog iskustva. Sugovornica 2 ima završeni dvopredmetni diplomski studij, 11 godina ukupnog radnog iskustva koji uključuje rad u učeničkom domu. Sugovornica 3 ima završen jednopredmetni diplomski studij pedagogije, 10 godina iskustva u učeničkom domu i ukupno 29 godina iskustva rada u školstvu. Sugovornica 4 također ima završen jednopredmetni diplomski studij pedagogije, 3 mjeseca iskustva rada u učeničkom domu i ukupno 5 godina rada u školstvu. Zadnja sugovornica 5 ima završen diplomski studij pedagogije i ukupno 22 godine radnog iskustva.

5.6. *Postupak i tijek istraživanja*

Postupak istraživanja započeo je kontaktiranjem svih stručnih suradnika zaposlenih u učeničkim domovima. Nakon potvrde, dogovarali su se termini i mjesta intervjuiranja. Prije provođenja intervjua, sugovornicima se objasnio način provođenja intervjua i njegova svrha. Navelo se da je intervjuu dobrovoljan, anonimn i da se mogu povući u bilo kojem trenutku. Osim toga, ako smatraju da odgovor izgovoren u intervjuu može naknadno prouzročiti poteškoće ili oštetiti ispitanika, ispitanik se može povući u bilo kojem trenu i taj odgovor neće se koristiti u istraživanju. Sugovornici su bili obavješteni o snimanju razgovora mobilnim uređajem i naknadnom transkribiranju te pohranjivanju audio snimka na primjeren način. Ove obavijesti bitne su iz etičkih razloga, stoga su sugovornice dodatno potpisale i suglasnost za istraživanje (*Prilog 3*). Istraživanje se provodilo u periodu od rujna do prosinca 2019. godine. U intervjuiima su sudjelovali pedagozi zaposleni u Hrvatskom učiteljskom konviktu, Učeničkom domu Marije Jambrišak, Učeničkom

domu Dore Pejačević, Učeničkom domu Antun Gustav Matoš i Učeničkom domu Ante Brune Bušića. Intervjui su se odvijali u prostorijama učeničkih domova, odnosno u uredima stručnih suradnika. Prosječno trajanje intervjua iznosilo je 30-ak minuta, a prema protokolu postavljeno je 10 pitanja koja su se odnosila na temu i zadatke istraživanja.

5.7. *Obrada podataka*

Svaki intervju snimao se diktafonom te su se dodatno radile terenske bilješke. Zvučni zapis je trajna bilješka razgovora koja u potpunosti pokriva zapis zvuka, no na takvom zapisu nedostaju neverbalni elementi. Iz tog razloga, tijekom razgovora su se zapisivale dodatne bilješke. Nakon intervjuiranja, uslijedila je transkripcija audio zapisa te kodiranje transkripata. Kodiranje se sastoji od dvije vrste, odnosno razine kodova. Prvo je deskriptivno kodiranje koje se odvija na transkriptu, a odnosi se na opisivanje i izdvajanje bitnih događaja (situacija) i informacija koje imaju određenu važnost za sugovornike. Nakon deskriptivnog kodiranja izdvojile su se kategorije, odnosno teme kojima se može obuhvatiti istraživani fenomen (Milas, 2009). U analizi se istaknulo nekoliko kategorija: usporedba rada u učeničkom domu s prethodnim radnim iskustvima, percepcija rada i uloge pedagoga u učeničkom domu, uspješnost u radu, učinkovitost u radu, kultura rada i timski rad i izvori nezadovoljstva. Također su se izdvojile karakteristične izjave i tvrdnje pedagoga da bi se potkrijepili njihovi odgovori.

6. Analiza i interpretacija rezultata

S obzirom na prvi istraživački zadatak, u kojem nam je bila uloga ispitati mišljenja i iskustva pedagoga zaposlenih u učeničkim domovima koji se odnose na samoprocjenu učinkovitosti i uspješnosti rada pedagoga s obzirom na vrste poslova koje obavlja u učeničkom domu, pedagoginje su ponajprije usporedile prethodna iskustva rada s radom u učeničkom domu. Istaknule su razliku između rada u školi i učeničkom domu, odnosno uloge pedagoga u učeničkom domu i odgajatelja te su dodatno navele prednosti i nedostatke rada u domu. Nakon toga osvrnule su se na percepciju vlastite uloge i opsega poslova koje obavljaju da bi na kraju procjenile područja rada u kojima se osjećaju najefikasnije i najuspješnije.

Usporedba rada u učeničkom domu s prethodnim radnim iskustvima

Nekoliko sugovornica (S1, S5) prije zaposlenja u ulozi pedagoga radilo je kao odgajatelj u učeničkom domu, dok su ostali bili zaposleni u školama kao pedagozi. Velike su razlike između rada pedagoga u školi i učeničkom domu. Većina sugovornica navodi da je rad u učeničkom domu izrazito drugačiji u odnosu na rad pedagoga u školi jer je pedagoški odnos između stručnog suradnika i učenika bitno različit. U školi prevladava veća distanca između pedagoga i učenika, a komunikacija se razlikuje jer je pedagog istovremeno i autoritet. U školama prevladava partnerski odnos „jer su učitelj i učenik, odgojitelj i dijete u načelu međusobno emocionalno distancirani, ophode se prema pravilima učtivosti, s respektom osobnosti drugoga“ (Giesecke, 1987, prema Bašić, 2009:29). Naime, sugovornice ističu da je naglasak rada u učeničkom domu na odgoju i to se uočava u odnosu učenika i pedagoga. „*Ti djecu podsjećaš da obuju čarape i nose kišobran, ali da uče, da poštuju kućni red.*“ (S3) Distanca između učenika i pedagoga je manja jer učenici pristupaju pedagozima kao odgajateljima, odnosno kao zamjenskim roditeljima. Dolaze da „...se pomaze, da te dodirnu, imaju potrebu da te zagrle što je iz ugla rada pedagoga u školi nezamislivo, osobito prvašići imaju potrebu da budu ovdje u uredu konstantno, da ispričaju što se dogodilo u školi. Imam osjećaj da sam im mama i tata.“ (S4)

Osim navedenih razlika, učenički dom i škola razlikuju se u strukturi i brojčanom stanju zaposlenika i učenika. U učeničkom domu pedagozi surađuju s odgajateljima, ali rad je drugačiji jer ih je brojčano manje u odnosu na broj nastavnika u školama. Razlika postoji u timskom radu jer u školi svaki član tima ima određeni zadatak koji mu je dodijeljen prema njegovim kompetencijama i za čije izvršenje je odgovoran. „*U domu nikada nije zaživjelo da smo timski.. u*

školi je struktura ljudi drugačija.“ (S4) Nadalje, većina učeničkih domova su brojčano manji domovi, stoga broj učinka na jednog pedagoga je manji u odnosu na škole, a učenici polaze u različite škole od gimnazija, umjetničkih škola sve do raznoraznih strukovnih usmjerenja. Također, dokumentacija koju vode pedagozi u učeničkom domu razlikuje se u odnosu na dokumentaciju u školi. Nadalje, pedagog u domu je zadužen za obilježavanje različitih manifestacija. „...poput dana kruha, Zemlje, Vukovara, uređivanje panoa, što nije zadatak pedagoga u školi.“ (S5)

Sugovornice su istaknule brojne prednosti rada u učeničkom domu, u odnosu na rad u školi. Prednosti se odnose na organizaciju rada, organizaciju vremena i pristup različitim odgojnim-obrazovnim sadržajima. Sugovornica 3 vidi prednost doma u tome što je rad manje strukturiran. Sugovornica 2 ističe da vrijeme nije ograničeno, oblici rada nisu predodređeni, imaju puno veće mogućnosti izrealizirati razne aktivnosti.

„... mi ovdje imamo prostora da napravimo stvari koje recimo školski pedagozi nemaju vremena, ovdje djeca stvarno dobivaju puno. Mislim da djeca koja su u domu dobivaju jako puno, u ovim nekim stvarima poput radionica, slobodnih aktivnosti čak i određenim elementima i u običnim razgovorima i u individualnom radu.“ Nadalje navodi: *„mislim da se djeca teško motiviraju za ostajanje izvan nastave u školi na dodatnim sadržajima, dok ovdje dok su u domu te sadržaje lakše prihvaćaju i to je njihovo slobodno vrijeme, ali više iskorištavaju mogućnosti koje im nudimo.“*

Sljedeća sugovornica istaknula je slobodu u radu koja je veća u odnosu na škole jer si sama može organizirati radni dan i rad s učenicima na način koji njoj odgovara. *„Mogu obavljati individualne razgovore svako jutro, mogu imati razgovore s malom grupicom...to je sve u školi nemoguće jer posao pedagoga nije isti kao prije, sad je više administrativni posao pedagoga u školi.“ (S3)*

Dodatna prednost učeničkog doma u odnosu na školu jest veća mogućnost individualnog ostvarenja. Dobiveni odgovori potvrđuju da sugovornice imaju veliku slobodu u radu. Upravo sloboda utječe na kreativnost i poduzetnost. *„Imate jako puno mogućnosti da sami organizirate neke stvari i da vaša inicijativa dolazi do izražaja, da kreativnost dolazi do izražaja.“ (S1)* U tom smislu, Sugovornica 5 ističe da posao pedagoga u učeničkom domu omogućuje najveću kreativnost *„jer možeš najviše sebe iskazati i primijeniti znanje koje si stekao.“* Svoju kreativnost pokazuju kroz radionice, različite projekte, izborne i posebne programe, slobodne aktivnosti, odnosno *„jako puno toga možemo i ruke su mi odriječene i“ (S2)* Na tom tragu je odgovor Sugovornice 3 koja ističe *„...u učeničkom domu mi se bavimo njihovim slobodnim vremenom. Postoji mogućnost da ja vodim od vijeća učenica, od plesne, od likovne i kreativne radionice. Mogu recimo voditi, izradu eko etno košarica od papira...manje je strukturirano nego nastava, zato mi to daje veću mogućnost da dolazim do izražaja.“*

Razlike između rada odgajatelja i pedagoga u učeničkom domu odnose se na organizaciju rada i neposredan rad s djecom. „U učeničkom domu smo odgajatelji-ja sam jedna od njih...ali biti pedagog je teži posao od odgajatelja. Jer odgajatelj ima 25 djece, a ja moram znati o svima njima, imam manje slobodnog vremena, a ista je plaća.“ (S1) Nadalje, Sugovornica 1 ističe da je posao „nešto drugačiji od posla odgajatelja iz razloga što si naprosto između ravnatelja, između organizacijskih nekih stvari i učenika i neposrednog rada s njima.“ Sugovornica 4 ističe da je „spona između odgajatelja, ravnatelja i učenika koja prenosi informacije.“

Percepcija rada i uloge pedagoga u učeničkom domu

U kategoriji *percepcija rada i uloge pedagoga u učeničkom domu* istaknula se dvojaka uloga pedagoga u učeničkom domu. S jedne strane nalazi se odgojna uloga i neposredan rad s učenicima, a s druge nalaze se područja rada i zadaci koji su propisani u *Koncepciji razvojne pedagoške djelatnosti stručnih suradnika* (2001) u učeničkom domu. S obzirom na tu ulogu, ispitanici ističu da pedagog organizira cjelokupni odgojno-obrazovni rad, usustavljuje planove i programe, piše izvješća, koordinira rad odgajatelja, ima neposredan rad s učenicima i odgajateljima te ravnateljem, piše pripreme za roditeljske sastanke, radionice i predavanja, koordinira odlaske u kulturne institucije, brine za zdravstvenu zaštitu, dokumentaciju, upise, prati plan i program rada, sudjeluje na domskim sastancima i aktivima. Iako sugovornici imaju slične poglede na profesiju, razlikuju se prema načinu rada. Pojedine sugovornice naglasak stavljaju na ulogu pedagoga kao voditelja odgojno-obrazovnog rada. Sugovornica 5 naglašava da je „pedagog je jedna glavna okosnica u učeničkom domu.“ Sugovornica 2 svoju ulogu opisuje „...ja sam support odgajateljima, od planiranja i programiranja rada nastavnicima, potičem stalno neke nove ideje, pokušavam stalno unaprijediti i poticati nove stvari, mislim da je ključna stvar planiranje, programiranje i unaprjeđivanje rada, mislim da je ključna stvar za neposredan rad.“

U odnosu na neposredan rad s učenicima i odgojnu ulogu, ispitanice ističu kako se osjećaju kao zamjenski roditelji kojima je povjerena cjelodnevna skrb za učenike. Svakodnevno rješavaju probleme učenika, pripremaju ih za dolazak i odlazak iz doma, podržavaju u učenju, brinu se o poštivanju pravila i kućnog reda, odlaze u inspekcije njihovih soba, odnosno usmjeravaju se na odgoj učenika. Sugovornice ističu kako su unisone s odgajateljima u odgojnoj ulozi i smatraju da svaki pedagog u učeničkom domu treba biti ponajprije odgajatelj, a zatim pedagog. Na tragu odgojne uloge, sugovornice navode da rade za dobrobit djeteta i ispunjavaju svrhu doma kao ustanove koja omogućuje školovanje djece iz raznih socijalnih sredina. Primjerice, Sugovornica 1 je istaknula da „Kad vidim da dijete možda treba izgubiti dom da nije platilo, tražim roditelje da

mole crkvu, tražim ja, pišem svima...uvijek radim sve da dijete ne izgubi dom, jer nam je bitno da i problematično dijete kojem je otac izbjeglica, ili poljoprivrednik s popucalim rukama koji se bori i ništa mu ne ide, a kćer ili sin mu najveći problem, i onda se borim da takvo dijete uspije... jer je najlakše s onim iz V gimnazije, ali ovakvom djetetu treba omogućiti da ima kruh“.

Sugovornice navode da je suradnja s učenicima jako dobra. Najveći izazovi najčešće svode se na adaptacijske probleme. „Dosta se mi namučimo dok sve to krene od početka nisu sva djeca spremna na suradnju, na odvajanje od roditelja.“ (S4) No kada se djeca adaptiraju, međusobno se povežu i shvate da je učenički dom njihov dom. Dom postaje multikulturno mjesto u kojem nastaju prijateljstva koja traju cijeli život. Nakon povratka s praznika, djeca se vesele domskom životu. Postoje individualni problemi s učenicima koja se rješavaju u domu, ali i s institucijama izvan doma. Određeni izazovi pojavljuju se percepcijom pedagoga kao autoriteta i s poštivanjem pravila. „Mi kažemo, ovo je obavezno, ali nikome ne možemo reći da mora ili prisili ga da dođe... ima još jedna stvar, one su učenici, mi smo profesori i mi moramo stvoriti neki autoritet a da ostanemo dosta bliski.“ (S3) Kao što se ranije navelo, pedagoški odnos između odgajatelja, pedagoga i učenika drugačiji je u odnosu na druge školske ustanove. Veća bliskost među sudionicima izaziva probleme u priznavanju pedagoškog autoriteta. Suradnju s roditeljima sugovornice opisuju kao korektnu. Na početku svake školske godine održava se sastanak za roditelje. Dodatno informiraju roditelje o radu i odgoju djece telefonskim putem ili individualnim razgovorima. „...ponekad nazovem roditelje da pohvalim djecu“ (S1). Sugovornice su istaknule nezadovoljstvo suradnjom s pojedinim roditeljima koji na početku školske godine dovedu dijete u učenički dom i smatraju da je njihova uloga završila, da učenički dom preuzima apsolutnu brigu za dijete. „...na početku godine dovedu ispred doma i ostave ga s koferom, jer kao mi sada preuzimamo brigu za njega. Roditelji brinu za školu i zovu za ocjene, ali dom baš i ne. Naravno kad je neka situacija, onda su tu, ali u redovnim situacijama, onda ne.“ (S3)

U obavljanju posla pedagozi posežu za svim znanjima, vještinama i sposobnostima koje posjeduju. Sugovornica 3 je istaknula „...radim sve što sam ikad čuo, naučio, znaš, sve možeš upotrijebiti.“ Navode da je njihov rad specifičan jer koriste znanja iz sociologije, psihologije, biologije, iz glazbe, kulture, filozofije, praktičan rad, znanja jezika, informatike, iz apsolutno svih područja života. Sugovornica 4 naglašava da „...dolazim iz Rovinja, poznajem talijanski, pa pomažem učenicima u učenju i rješavanju zadaća iz talijanskog, kolega informatičar pomaže im u rješavanju zadaća iz matematike.“

U odnosu na profesionalno usavršavanje, sugovornice su naglasile da postoji kontinuirano stručno

usavršavanje i program stručnog usavršavanja, kao i ljetne i zimske škole. Individualno imaju mogućnost da se prijave za sudjelovanje na pojedinim predavanjima. Pojedine sugovornice iskazale su nezadovoljstvo određenim aspektima usavršavanja. Smatraju da dominira radionički tip rada, a da je potrebno uvesti više predavanja sveučilišnih profesora jer su oni u toku s novim znanstvenim spoznajama, imaju razvijene predavačke vještine i karizmu za predavanje. Mišljenja su da ih profesori mogu dodatno usmjeriti kako da upotrijebe nova znanja u praksi. „...*recimo, imali smo temu nove droge...a danas su osvježivači postali droge, mi o tome nismo učili, promijenile su se droge jer nove droge su strašne... i kad, na primjer odem na tjedan mozga, za što se individualno prijavim, onda smo svi oduševljeni s temama i ljudima, i onda me čudi što ne pozovu te ljude...mi imamo, primjerice, za suicidalnost znanja, ali nam fali znanja kako se postaviti u praksi.*“(S1) Nakon predavanja pojedine sugovornice zovu predavače da održe predavanje u učeničkom domu za učenice, odgajatelje i sve zainteresirane. Nadalje, većina sugovornica kao oblik usavršavanja koristi dostupnu stručnu literaturu na internetu, zatim knjige iz pojedinih grana znanosti (psihologije, biologije, zdravstva). Isto tako, budući da su zadužene za nabavku knjižnog fonda, imaju slobodu naručivanja stručnih knjiga.

Uspješnost u radu

U kategoriji *uspješnost u radu u učeničkom domu* sugovornice su navele različita područja rada u kojima se osjećaju uspješnima. Većina sugovornica (S1, S2, S4) navela je da se izrazito uspješno osjećaju u neposrednom i savjetodavnom radu s učenicima. Sugovornica 1 ističe „...*imam taj osjećaj da vrlo često mi dijete kaže, i da mi se povjeri i onda mu mogu pomoći. Jer imam osjećaj da dijete procjeni da mi se može povjeriti, da mi daje povjerenje. Što sam starija da mi više vjeruju. Jedno je što mi vidimo, a razgovorom možemo maknuti barijere.*“ U tom kontekstu Sugovornica 4 ističe da razgovori s djecom taj „*neposredan rad s njima je taj koji me hrani, šalimo se, uvijek mi imaju nešto za ispričati*“. To je na tragu već spomenutog rada Ledić i sur. (2013) u kojem su školski pedagozi najbolje procijenili kompetencije za savjetodavni rad. Sugovornica 2 ističe i dokumentacijsku djelatnost i suradnju s odgajateljima. „...*mislím da uvijek se ističe kako je individualan rad s djecom najdraži i jest, zato smo tu, ja volim i rad s odgajateljima i volim papire...ja naprosto volim da sve to bude na papiru da to bude sastavljeno kako treba i volim da sve negdje napisano.*“ Sugovornica 5 navodi da je najuspješnija u rješavanju problema. „*U rješavanju problema, mislim da sam tu ekspert. Djeca dolaze iz raznih obitelji, različitih životnih situacija, evo sad rješavam jedan problem, a ako ga ne mogu odmah riješiti... ako ne ja, onda ću naći način da ga mu netko drugi pomogne.*“

Učinkovitost u radu

U kategoriji *učinkovitost u radu* sugovornice su ponudile različite odgovore. Odgovori se odnose na suradnju s odgajateljima i neposredan rad s učenicima. Dio sugovornica (S1 i S2) osjeća se najefikasnijima u radu s odgajateljima. „*Mislim da sam u suradnji s odgajateljima...suradnja sa svima bitna za razvoj doma, za ishode, za suradnju s djecom.*“ (S1). *Naši odgajatelji su raznih struka i njima treba vodstvo i bez pedagoga, iako bez pedagoga funkcioniraju, smatram da u domu njima stvarno treba pedagog. Treba im vodstvo koje će im dati strukturu...oni naprave sadržaj, ali im treba netko tko će izgraditi strukturu pogotovo ako ravnatelj nije pedagog po struci...*“ (S2) Sugovornica 3 ima drugačiji pristup jer smatra da je sloboda u radu temelj učinkovitosti. „*Mislim da ta sloboda u radu mi daje učinkovitost jer mislim da kad je nešto jako strogo određeno ne možeš se prilagoditi na ovaj način, ja volim ovaj posao i nije mi dosta ovog posla...*“ Sugovornice 4 i 5 ističu da se osjećaju najučinkovitijom u rješavanju problema te u skrbi za djecu. „*... jer je upoznata s njihovim radom i neradom, slobodnim aktivnostima koje nisu vezane za dom, s njihovim bolestima. Brzo primjećujem emocije na djeci, znam kad je potišteno, brzo dešifriram što se dogodilo.*“ (S4)

Kultura rada institucije i timski rad

U odnosu na drugi istraživački zadatak, u kojem su ispitivana mišljenja i iskustva pedagoga zaposlenih u učeničkim domovima koji se odnose na samoprocjenu doprinosa kvaliteti rada učeničkog doma kao odgojno-obrazovne institucije, opisujuću kulturu rada institucije, sugovornice su se osvrnule na timski rad i suradnju s odgajateljima te na vlastiti doprinos timskom radu, ali i cjelokupnoj instituciji. Kvalitetu rada institucije čini kvalitetan rad svih sudionika u odgojno-obrazovnoj ustanovi, stoga je bitna evaluacija rada. Sugovornice su se osvrnule na načine provođenja evaluacije. Dodatno su navele projekte doma po kojima je dom prepoznat u zajednici, koji su iskaz njihova rada i ponosa. Na kraju su istaknule pojedine elemente nezadovoljstva u percepciji učeničkog doma i uloge pedagoga u učeničkom domu.

Većina sugovornica istaknula je da je kultura rada učeničkog doma izrazito dobra, te da su zadovoljne i ponosne organizacijom rada u učeničkom domu. „*Timski rad jedan je od čimbenika kvalitetnog i uspješnog pedagoškog vođenja i važan segment socijalne kompetencije*“ (Šnidarić, 2009:202). Rijetki domovi imaju nekoliko stručnih suradnika različitih profila, stoga se timski rad najčešće odnosi na manje grupe odgajatelja, u kombinaciji s pedagogom i ravnateljem. Gotovo sve sugovornice su zadovoljne timskim radom u učeničkom domu. Navode da timski rad dovodi do

uspješnosti rada cijele institucije. „...*timski rad nam je dobar, odličan bih rekla, za uspješnost stvari...Suradnja je dobra s ravnateljicom koja je takva da nas potiče da stalno nešto novoga radimo s djecom i velim takav je kompletan tim.*“ (S2) „*Izvrstan je osjećaj raditi u dobrom timu.*“ (S3) Naime, timski rad ovisi o djelatnicima doma, njihovoj viziji, kreativnosti te ponajprije međuljudskim odnosima u učeničkom domu. U domovima u kojima su odnosi partnerski i kvalitetni, timski rad je izvrstan. Jedna sugovornica (S5) istaknula je da odnosi u domu nisu na najboljoj razini, stoga je kulturu rada i timski rad opisala djelomično dobrom. Navela je da postoje određeni izazovi koji su nastali promjenom rukovodeće pozicije jer se promijenila kultura rada. „*Novi je ravnatelj i drugačije su stvari prije bile. Ja sam došla kad je bio stari ravnatelj i tako zatekla sam situaciju kakvu sam zatekla, nije se previše ulagalo u ustanovu, pa je onda teško jer kad netko dođe tko voli i zna raditi...i onda su tu bili početni izazovi s kojima sam se susrela jer to ovisi o kakvom okruženju radiš jer ako ti nemaš osobe, da nemaš s kime surađivati, da ne vide određene stvari kao ja onda je to problem...*“

Svaka sugovornica istaknula je najvažniji projekt koji izaziva osjećaj ponosa jer predstavlja njihovu domsku kulturu i prepoznatljivost među učeničkim domovima. Sugovornica 1 istaknula je kulturu i baštinu. „...*program kulture i baštine- pokušavamo svi zajedno da obiđemo sve kulturne ustanove*“ Sugovornica 2 ponosna je na humanitarni projekt. „...*humanitarni projekt koji smo osmislile ravnateljica i ja, u predbožićno vrijeme, i po uzoru na nas su to počeli raditi i drugi domovi svoje humanitarne projekte...jer se dogodilo da istovremeno jedna učenica...bio je vani snijeg i ona je izašla van u kratkim rukavima, a ja sam trčala za njom i rekla joj ne možeš izaći takva vani, a ona mi je odgovara da ona ima samo jednu majicu dugih rukava i ta joj je u pranju.. i mene je jako to pogodilo... ja sam odmah drugi dan donijela 5 vesta, ali sam razmišljala koliko možda ima djece u istoj situaciji a mi to ne znamo...i ja i ravnateljica pokrenule smo humanitarnu akciju i sad svake godine održavamo aukciju odjeće.*“ Sugovornica 5 istaknula je međudomsku suradnju. „*sad sam imala međudomsku suradnju gdje su mi dolazili učenički domovi iz Rijeke i učenički dom iz Osijeka... Rijeka i Osijek su ostali oduševljeni.*“

Suradnja s odgajateljima u većini učeničkih domova je izvrsna. Pedagozi i odgajatelji svaki tjedan sudjeluju na odgajateljskom aktivu gdje analiziraju rad u proteklom tjednu i promišljaju o radu i planovima za sljedeći tjedan. U odnosu na suradnju, jedna je sugovornica navela kako bi željela više inicijative od odgajatelja (S3). Pedagozi su koordinatori rada odgajatelja, a njihova strukovna različitost doprinosi kvalitetnijem i kreativnijem radu učeničkog doma. Sugovornica 1 navodi da odgajatelji od nje traže konstantnu validaciju svog rada „...*oni jako vole kad idu na ta neka*

natjecanja, na domijade, da vide da i ja to vidim....jer svi mi volimo da nas netko vidi...i odgajatelji isto tako, čak i oni stariji od mene...“ (S1) U tom kontekstu su usmjereni rezultati istraživanja Bjelan-Guska i suradnika, koji su ispitivali stavove nastavnika u školi o radu pedagoga koji pokazuju da nastavnici smatraju da je „zadatak pedagoga da konstruktivno prokomentira nastavnu pripremu, sadržaje pripreme, didaktičko-metodičku osmišljenost i ostvarenje nastavnog sata, kao i ukupni odgojno obrazovni rad s učenicima tijekom nastavnog sata“ (2017:282).

Sve sugovornice naglašavaju da su inicijatori i pokretači kreativnog rada u učeničkom domu, ali dodatni doprinos kulturi rada i timskom radu objašnjavaju osobnim kompetencija i određenim vrlinama. Sugovornica 5 ističe da je njezin doprinos u rješavanju problema. „... u tome što ja rješavam i odrađujem probleme s učenicima“. Sugovornica 4 ističe da je njezin doprinos vedrina i optimizam koji pokreće sudionike. Sugovornica 1 smatra da je „Potrebna je diskrecija u timskom radu... mislim da mogu se oni uvijek osloniti na mene i kad sam na bolovanju. Uvijek uskačem i pomažem. Ne gledam nikad točno na radno vrijeme, da ću otići na minutu ili ako si počistim radnu sobu neće mi kruna pasti s glave. Imaš puno stvari, ali na kraju najbolja djela nisu vidljiva“. Svoju ulogu u timu ističe Sugovornica 2 i konkretnije navodi „Mislim da je bit našeg posla držimo strukturu, a onda, drugi popunjavaju mjesta unutar strukture. Mislim da smo mi ti koji trebaju reći, mislim da bi to trebalo napraviti ovako, onako, mislim da bi to pedagoški trebalo ovako. Mislim da smo ti koji daju odgovore. Jer mi smo ti koji daju odgovore na sastanku kad imam ovu situaciju, kako da to napišem, onda sam ja ta koja treba to znati, koja treba reći to se tako piše, to se tako rješava.“

Evaluacija rada osoblja „dio je integralnog procesa uspostave sustava kvalitete, odnosno samokontrole i unutarnje ocjene kvalitete, što je obveza svake odgojno-obrazovne institucije“ (Bjelan Guska i sur., 2017:271). U kontekstu analize rada, sve sugovornice su navele da ne postoji vanjska evaluacija rada. Postoji njihova unutarnja evaluacija koju samostalno izrađuju. Evaluacija se provodi kroz procjenu izvršenosti planova i programa, samostalno kreiraju druge oblike vrednovanja poput anketnih upitnika koje ispunjavaju roditelji, učenici i suradnici. U provođenju evolucije ponekad se pojavljuju poteškoće. Na tom tragu, Sugovornica 2 ističe „ja ne pratim rad drugih, to nije moj posao. Nekad smo imale kratke ankete koje smo davale roditeljima, ali su oni jako malo vratili, pogubili su to. Trebala bih napraviti neku evaluaciju, ali još nisam našla način na koji bi ta evaluacija bila“. Suprotno od Sugovornice 2, Sugovornica 1 ističe da prati rad odgajatelja „ja pogledam dokumentaciju odgajatelja, ali znam tko je tko...poznajem dobro odgajatelje, tko je otkačeniji...“ Sugovornica 3 navodi da njezinu evaluaciju čini zadovoljstvo

korisnika doma i maturanata jer „kad izlaze iz doma, vidimo koliko su zadovoljne, koliko su naučile i razvile svoje potencijale, neke i otkrile za koje nisu možda ni znale... i druga stvar je što one dolaze u dom i sretno se vraćaju u njega.“

Izvori nezadovoljstva

U kategoriji *izvori nezadovoljstva* istaknula su se tri područja s kojima su sugovornice nezadovoljne, a odnose se na digitalizaciju dokumentacije, zakonodavstvo i stereotipe prema struci s kojima s svakodneвно susreću u radu. Nezadovoljstvo koje se odnosi na dokumentaciju ne odnosi se na dokumentaciju propisanu pravilnicima i standardima, već na digitalizaciju dokumentacije te ističu „Sada su e-upisi, ali nikad nije bilo više dokumentacije- od domovnica, upitnika, privola za djecu...sve treba printati u nekoliko primjeraka, a čovjek bi rekao daje se moguće riješiti gumbom.“ (S1) Kao vodeći izvor nezadovoljstva, sugovornice su istaknule zakonsku regulativu, nedostatak prepoznatljivosti i vrednovanja od ministarstva, ali i kolega. Sugovornica 2 ističe da nema knjige iz domske pedagogije koja bi se odnosila na rad pedagoga u učeničkim domovima. „Mislim da su domovi jako podcijenjeni...nigdje nemamo pečat što trebamo raditi i kako trebamo raditi, nemamo ni kurikulum...jako se trudimo. Odnosno imamo kurikulum jer smo ga sami napravili, ali ministarstvo nje vidjelo potrebu da se on nekako ozakoni, ne znam kako bih to drugačije rekla. Imamo naš interni kurikulum, ali nema veze s nikakvim zakonom ili pravilnikom.“ U tom kontekstu, Sugovornica 3 ističe „nažalost u Zakonu smo definirani možda samo jednom rečenicom.“ Većina sugovornica naglašava da se na svakodnevnoj razini susreću s različitim stereotipima povezanim s radom učeničkog doma. Izrazito su razočarane što stereotipe često imaju kolege iz školstva. Sugovornica 1 navodi „Kad bih ja u prosvjeti pitala za neko dijete, onda oni misle da je to dom za nezbrinutu djecu, što je....ja stalno molim da oni dođu, to su djeca koja imaju najnormalnije obitelji, mi smo učenički dom gdje su djeca došla da se školuju, svi misle kad dođeš, žao mi je djeteta, nema roditelja, a uopće nije tako i jednostavno to ne možeš pomaknuti.“ Sugovornica 2 ističe na tom tragu „...mnogi ne znaju, jako puno kolega iz škole nažalost nas podcjenjuju jer misle za dom da djeca dođu ovamo, prespavaju, poručaju, malo pišu zadaću i to je to...ali mi doista imamo cijeli kurikulum.“ Nadalje, postoje određeni stereotipi vezani uz rad pedagoga kod djece i njihovih roditelja. „Ja nikada djecu ne zovem na razglas, jer uvijek kad ih na taj način zovem misle da su nešto napravila...ja ih zovem nekada da ih pohvalim, a oni očekuju što ću reći (začuđeno) a ono ja govorim bravo, to si divno napravila. A isto je s roditeljima djece, prvo pitanje postave što je dijete napravilo... i to je stigma profesije“ (S1)

Na kraju ove analize možemo ukratko sumirati dobivene podatke i istaknuti najznačajnija otkrića. U istraživanju su sudjelovale pedagoginje s širokim rasponom radnog iskustva. Najmanje radnog iskustva u učeničkom domu, od 3 mjeseca imala je najmlađa pedagoginja, a istovremeno najstarija je imala 31 godinu radnog staža u učeničkom domu. U intervjuima su sugovornice otkrile prednosti rada u učeničkom domu. Stoga smo saznali da u učeničkom domu imaju veliku slobodu u radu koja im omogućuju da iskažu svoju kreativnost kroz sadržaje, oblike i metode rada. Također, sloboda u radu omogućuje im inovativnost, a znanja koja posjeduju iz svih područja života mogu primijeniti u učeničkom domu. Struktura učenika i nastavnika (odgajatelja) je drugačija u odnosu na rad u školi te su odnosi drugačiji. Pedagoški odnos s učenicima je neposredniji u odnosu na rad u školi, a odnos s kolegama je suradnički, u tolikoj mjeri da se sugovornice definiraju kao odgajatelji, a zatim pedagozi. Prema djeci se ponašaju kao roditelji, stoga ponekad imaju izazove s nametanjem autoriteta. Svoju ulogu percipiraju kao sponu između ravnatelja, odgajatelja i učenika. Najuspješnijima se smatraju u neposrednom radu s djecom, što je na tragu prethodnih ispitivanja od Ledić i sur. (2013) koji su otkrili da pedagozi najbolje procjenjuju kompetencije za savjetodavan rad. Na tom tragu su i istraživanja zadovoljstva i motivacije nastavnika, u kojima su nastavnici procijenili da su izvori zadovoljstva u njihovom poslu komunikacija i rad s učenicima (Perković Krijan, 2016). U samoprocjeni efikasnosti odgovori su različiti. Dio pedagoginja ističe efikasnost u radu i suradnji s odgajateljima, u rješavanju problema te u odgojnom radu s djecom. Za kvalitetan i uspješan rad odgojno-obrazovne institucije potreban je odgovoran i kvalitetan rad svih sudionika u odgojnom procesu. Na kulturu rada najviše utječu međuljudski odnosi (Vuković, 2009) te se upravo navedena tvrdnja potvrdila u ovom radu. U učeničkim domovima u kojima su odnosi suradnički i profesionalni, kvalitetu rada učeničkog doma pedagozi procjenjuju *izvrsnom*. U učeničkom domu u kojem su odnosi narušeni, kvalitetu rada institucije pedagozi opisuju kao *dobru*. Sve sugovornice zadovoljne su timskim radom. Navode da su inicijatori i pokretači promjena, koji svojim osobnim kompetencijama doprinose ukupnoj kulturi i kvaliteti rada učeničkog doma. Da bi mogle napraviti procjenu stanja i rada institucije provode unutarnju evaluaciju. Evaluacija se provodi kroz stručne aktive u kojima dobivaju povratne informacije od odgajatelja, evaluaciju učenika dobivaju kroz ankete i neformalno pokazivanje individualnog zadovoljstva. Vanjska evaluacija rada učeničkog doma se ne provodi. Kroz intervju smo saznali izvore nezadovoljstva, odnosno sugovornice su procijenile da se njihov rad ne vrednuje dovoljno jer se pedagozi u zakonskim aktima gotovo ne spominju. Ne postoji kurikulum rada učeničkog doma, a svakodnevno se susreću sa stereotipima o ulozi pedagoga u učeničkom domu te stereotipima vezanim za dom kao odgojnu instituciju. Izvori nezadovoljstva su na tragu već

spomenutog istraživanja (Perković Krijan, 2016) u kojem se kao izvor nezadovoljstva ističe cjelokupan stav društva prema obrazovanju, položaj nastavnika u društvu i administrativni aspekti posla.

7. Ograničenja istraživanja i preporuke za daljnja istraživanja

Ovaj diplomski radi ima nekoliko ograničenja koja je potrebno istaknuti. Uzorak istraživanja je brojčano mali i ograničen jer svi sugovornici rade u Zagrebu. Iako kvalitativne metode dopuštaju mali broj ispitanika, za šire shvaćanje uloge, zadovoljstva, rada u učeničkom domu, izazova i problema s kojima se pedagozi svakodnevno susreću potrebno je napraviti reprezentativno istraživanje. Nadalje, informacije koje su dobivene u intervjuima uzimaju se kao njihovi autohtoni odgovori te se ne propituje iskrenost odgovora, dok bi se u kvantitativnim istraživanjima zbog većeg uzorka mogao postići veći stupanj iskrenosti u davanju odgovara. Na tom tragu, ograničenje ispitivanja mogu biti otvoreno postavljena pitanja, pri čemu se specifičnijim pitanjima moglo doći do konkretnijih odgovora. Ovaj rad možemo promatrati kao polaznu točku za buduća istraživanja koja će biti na tragu rada stručnih suradnika pedagoga u učeničkom domu. Kao što se ranije navelo, postoji velika neistraženost rada i uloge pedagoga u učeničkom domu. Stoga se mogu istraživati svi aspekti posla i teme koje se odnose na neposredni rad s učenima, različite vrste adaptacijskih programa koje provodi pedagog, odnos pedagoga u učeničkom domu sa roditeljima i sl. Postoji neiscrpan izvor tema za istraživanje ovog dijela pedagoškog rada, ali i cjelokupne domske pedagogije.

8. Zaključak

Kroz ovaj diplomski rad prikazali smo povijesni razvoj učeničkih domova, kako bi istaknuli da se učenički domovi javljaju uz prve oblike organiziranog školovanja. Suvremeno shvaćanje učeničkog doma neposredno je vezano za srednjoškolsko obrazovanje. U domu odgojno-obrazovni rad ostvaruju odgajatelji, stručni suradnici i ravnatelj. Organiziran je prema odgojnim skupinama, a odgojna zadaća vrši se prema propisanim programima rada. Istraživanje se usmjerilo na rad stručnih suradnika pedagoga u učeničkom domu. Cilj rada bio je ispitati samoprocjenu uspješnosti i efikasnosti rada pedagoga u učeničkom domu te njihov doprinos u ukupnoj kulturi rada. U istraživanju je sudjelovalo pet stručnih suradnica pedagoginja koje su zaposlene u učeničkim domovima na području grada Zagreba. Kroz analizu istraživanja, saznali smo da se osjećaju najuspješnijima u neposrednom i savjetodavnom radu s djecom, u rješavanju problema i vođenju pedagoške dokumentacije. U procjeni učinkovitosti njihovi odgovori su raspršeni te navode rad s odgajateljima, rješavanje problema, odgoj djece, kao područja u kojima se osjećaju najefikasnijima. Kultura rada ovisi o radu svih suradnika u odgojno-obrazovnoj instituciji te međuljudskim odnosima. U domovima, u kojima su bolji međuljudski odnosi, kultura rada institucije je bolja, odnosno bolji je timski rad. Pedagozi su zadovoljni timskim radom u učeničkom domu. Ističu da su inicijatori promjena i uvođenja inovacija u domove, putem kojih se domovi međusobno razlikuju te na taj način razvijaju specifičnu domsku klimu. Na kraju rada istaknula su se ograničenja ovog istraživanja i dale su se preporuke za buduća istraživanja.

9. Literatura

1. Bašić S. (2009), Dijete (učenik) kao partner u odgoju: kritičko razmatranje. *Odgojne znanosti*, 11(2): 27-44.
Raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/file/74741>(04.02.2020.)
2. Belak, S., Ušljebrika, I. (2014) Organizacijska kultura kao čimbenik uspješne provedbe organizacijske promjene. *Oeconomica Jadertina*, 4(2):80-98.
Raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/136748>(04.02.2020.)
3. Birošević V. (2014), Povijesni osvrt na pojavu i razvoj učeničkih domova. *Napredak*, 155(3): 323–332.
Raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/file/204681> (04.02.2020.)
4. Blažević I. (2014), Rukovodeća uloga ravnatelja u školi. *Školski vjesnik*, 63 (1-2):7-21
<https://hrcak.srce.hr/123227>(04.02.2020.)
5. Bjelan-Guska S., Buzuk E., Katavić I, Klepić D. (2017), Izazovi savjetodavnog rada školskog pedagoga s nastavnicima u funkciji unaprjeđenja kvalitete nastavnog procesa U: Turk M. (Ur.), *Suvremeni izazovi u radu školskog pedagoga*. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, 270-292.
6. Ćuk, M. (2012), Odgojni rad odgajatelja i ponašanje učenika u učeničkim domovima. *Pedagoška istraživanja*, 9(2): 223-236.
Raspoloživo na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=167704 (04.02.2020.)
7. Čović, A. (2015), Timski rad djelatnika škole. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.
8. Državni zavod za statistiku (2020), Učenički i studentski domovi u šk./ak. G. 2018./2019. internetski izvor.
Raspoloživo na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/08-01-09_01_2019.html
9. Fajdetić M. i Šnidarić N. (2014), Kompetencije stručnog suradnika pedagoga u suvremenoj pedagoškoj praksi. *Napredak*, 155(3):237-260.
Raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/138846> (04.02.2020.)
10. Giron, M. (1985), *Školski pedagog u funkciji inoviranja nastavnog rada*. Magistarska radnja. Zagreb: Filozofski fakultet.
11. Gregorčič Mrvar P. i Mažgon J. (2017), The Role Of The School Counsellor In School–Community Collaboration: The Case Of Slovenia *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*. Internetski izvor.
Raspoloživo na: <http://www.ijersee.com/index.php/ijersee/article/view/54/227>(04.02.2020)
12. Gregorčič Mrvar P. i Resman M. (2014), Views of Teachers, School Counsellors and Parents on the Importance of Their Mutual Cooperation. *Napredak* 155 (3):185 – 208.

- Raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/file/204674> (04.02.2020.)
13. Hodges (2012), Research on Australian boarding schools (internetski izvor).
Raspoloživo na: <https://www.agsa.org.au/wp-content/uploads/2016/01/Hodges-2012.pdf> (04.02.2020.)
14. Jurić, V., Mušanović, M., Staničić, S., Vrgoč, H. (2001), *Koncepcija razvojno-pedagoške djelatnosti stručnih suradnika*, Ministarstvo prosvjete i školstva. Zagreb: Prosvjetno vijeće.
15. Klapan, A. (1996), *Učenje u učenikom domu*. Rijeka: Pedagoški fakultet u Rijeci.
16. Milas, G. (2009), *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Zagreb: Slap.
17. Nikšić E. (2017), Savjetodavni rad školskog pedagoga U: Turk M. (Ur.), *Suvremeni izazovi u radu školskog pedagoga*. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, 252-269.
18. Ledić, J., Staničić, S., Turk, M. (2013), *Kompetencije školskih pedagoga*, Rijeka:VBZ.
19. Perković Krijan, I. (2016), Uloga zadovoljstva i zaokupljenosti poslom učitelja u istraživačkoj nastavi prirode i društva. Doktorska disertacija. Zagreb: Učiteljski fakultet.
20. Račić (2013), Modeli kompetencija za društvo znanja. *Suvremene teme*, 6(1):86-100.
Raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/112805> (04.02.2020.)
21. Rosić, V. (2001), *Domski odgoj*. Rijeka: Grafrade.
22. Rosić V. (2007), *Domska pedagogija*. Zadar: Naklada d.o.o.
23. Slana J. (2007), Poticanje međusobne komunikacije odgajatelja u učeničkim domovima. *Informatologija*, 40 (2):107-112.
Raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/13372> (04.02.2020.)
24. Slana, J. (2005), Savjetodavni rad odgajatelja u učeničkom domu. *Život i škola*, 13:79-85.
Raspoloživo na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=39862 (04.02.2020.)
25. Staničić, S. (2001), Kompetencijski profil školskog pedagoga, *Napredak*, 142(3) (279 – 295).
26. Staničić, S. (2008), Pedeset godina školskog pedagoga u Hrvatskoj. U: Staničić, S. i Drandić, B. (Ur.), *Školski priručnik 2008./2009*. Zagreb: Znamen, 176-190.
27. Staničić S. (2017), Moj profesionalni pogled na prošle, sadašnje i buduće izazove u radu (školskog) pedagoga: hommage vlastitoj profesiji. U: Turk M. (Ur.), *Suvremeni izazovi u radu školskog pedagoga*. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, 65-78.
28. Stilin, E. (2005), *Stilovi rada i kompetencije odgajatelja u učeničkim domovima*. Rijeka: adamić.
29. Šnidarić, N. (2009), Školski pedagog i funkcija pedagoškog vođenja škole. *Napredak*, 150 (2):190-208.

Raspoloživo na <https://hrcak.srce.hr/82800> (04.02.2020.)

30. Tunjić N. (2005), *Razvoj strategija i metoda odgoja*. Rijeka: Graftrade.
31. URL 1: Enciklopedija, <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=48200> (04.02.2020.)
32. URL 2: Enciklopedija, <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=48200>(04.02.2020.)
33. Virić K. (2018), *Komunikacijski aspekt odgojnog rada odgajatelja u učeničkim domovima*.
Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.
34. Vučetić M. (2017), *Kompetencije odgajatelja u učeničkim domovima*. Diplomski rad. Rijeka:
Filozofski fakultet.
35. Vukasović, A. (2001), *Pedagogija*. Zagreb: Hrvatski katolički zbor „Mi“.
36. Vuković, N. (2009), Unaprjeđivanje kvalitete rada školskog pedagoga. *Napredak*, 150 (2);
209-223.
Raspoloživo na <https://hrcak.srce.hr/82799> (04.02.2020.)
37. Vrkić-Dimić J. i Vidić S., (2015), Korelacija i timski rad u nastavi – holistički pristup učenju
i poučavanju. *Acta Iadertina*, 12 (1):93-114.
Raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/file/280202> (04.02.2020.)
38. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2008), *Narodne novine*, Zagreb.

10. Popis tablica i slika

Tablica 1. Odrednice kompetencija (Šnidarić, 2009:205).....	20
Slika 1. Prikaz ukupnog broja učeničkih domova i njihovih korisnika (vlastiti rad).....	5
Slika 2. Modeli domske kulture (Stilin, 2005:121).....	11

Prilog2. Popis sugovornika

Sugovornik	Završena razina obrazovanja	Radno iskustvo u učeničkom domu	Ukupno radno iskustvo
Sugovornik 1	Jednopedmetni diplomski studij pedagogije	31 godine	35 godina
Sugovornik 2	Dvopedmetni diplomski studij	11 godina	11 godina
Sugovornik 3	Jednopedmetni diplomski studij pedagogije	10 godina	29 godina
Sugovornik 4	Jednopedmetni diplomski studij pedagogije	3 mjeseca	5 godina
Sugovornik 5	Dvopedmetni diplomski studij	5 godina	22 godine

Prilog 3. Obavijest o istraživanju i suglasnost

Poštovani/a,

Pozvani ste sudjelovati u istraživanju za potrebe diplomskog rada u sklopu Odjela za pedagogiju Sveučilišta u Zadru, pod vodstvom doc. dr. sc. Daliborke Luketić.

Istraživanje se bavi pedagozima zaposlenim u učeničkim domovima.

Intervju će biti sniman diktafonom i transkribiran. Ako želite, moći ćete ga dobiti na uvid kako biste mogli utvrditi vjerodostojnost navedenih odgovora. Također, možete dobiti audio zapis našeg razgovora.

Vaš identitet i povjerljivost Vaših odgovora bit će u potpunosti zaštićeni. Vaš identitet će znati samo osoba s kojom ste razgovarali. U bilo kojim pisanim materijalima koji će se temeljiti na razgovoru s Vama, bit ćete predstavljeni pod pseudonimom. Ako želite, na uvid ćete moći dobiti izvještaj istraživanja, kao završni pisani rad u kolegiju.

Za bilo kakve informacije, možete me bez oklijevanja kontaktirati na broj mobitela: 099-7876918 ili putem elektronske pošte matejacenko@gmail.com.

Suglasnost za sudjelovanje u istraživanju u sklopu diplomskog rada, ak.god. 2018./2019.

Ime sugovornika/ce: _____

Istraživač/ica: Mateja Celenko

1. Pristajem sudjelovati u istraživanju. Obaviješten/a sam o pojedinostima istraživanja i o njima posjedujem odgovarajuće pisane informacije.
2. Ovlašćujem istraživača/icu da koristi podatke dobivene putem intervjua.
3. Potvrđujem da:
 - a) Razumijem da je moje sudjelovanje dobrovoljno i da se mogu povući u bilo koje vrijeme bez navođenja razloga i bez ikakvih posljedica.
 - b) Podaci intervjua bit će korišteni isključivo u svrhu ovog istraživanja.
 - c) Povjerljivost podataka zajamčena mi je prema etičkim pravilima znanstvenog rada.
 - d) Obaviješten/a sam da će intervju biti sniman diktafonom i transkribiran.
 - e) Razumijem da nijedan dio razgovora koji će biti korišten za publikacije neće sadržavati podatke koji bi mogli ukazivati na moj identitet.
 - f) Razumijem da će podaci iz razgovora (transkripti i audio snimke) biti sigurno pohranjeni na primjeren način.

Potpis _____ Potpis: _____
(Sugovornik/ca) (Istraživač/ica)

Mjesto i datum: _____

12.Sažetak i ključne riječi/ /Summary & Key words

Iskustva rada stručnih suradnika pedagoga u učeničkom domu

U ovom diplomskom radu iznose se iskustva rada pedagoga zaposlenih u učeničkom domu. Konkretnije, istraživanje se usmjerilo na ispitivanje percepcije pedagoga o uspješnosti i efikasnosti te doprinosa kulturi rada učeničkog doma. Ispitivanje se provelo polustrukturiranim intervjuima. Uzorak istraživanja čini pet stručnih suradnika pedagoga zaposlenih u učeničkim domovima na području grada Zagreba. Rezultati upućuju da pedagozi različito percipiraju područja rada u kojima se osjećaju uspješno i efikasno. Svoj doprinos kulturi rada institucije vide kroz iniciranje i pokretanje promjena te kroz doprinos osobnim kompetencijama i vrlinama.

Ključne riječi: kultura rada, pedagog, učenički dom, učinkovitost, uspješnost

Pedagogue`s Work Experiences in Student Dormitory

Student dormitories are educational institutions within Croatian high school education. In this paper we focus on the pedagogue's work experiences in student dormitory. More specifically, we focused on perception of efficiency, success and workplace culture. The empirical research was carried out on a sample of five pedagogues working in dormitories in Zagreb. Research was conducted by using semi-structured interviews. The results indicate that pedagogues perceive success and effectiveness differently. Their perception of contribution to workplace culture is the same—they are initiating changes and contributing through personal competences and virtues.

Key words: dormitory, efficiency, pedagogue, success, workplace culture,